Araştırma makalesi

Avrasya Terim Dergisi

Avrasya Terim Dergisi
Yıl: 2026,
Cilt: 14, Sayı: 1,
Sayfa: 1 – 40

Artvin Yöresinde Geleneksel Ormancılık Terimleri

Atakan Öztürk*

*) Sorumlu Yazar, Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Ekonomisi Anabilim Dalı, Artvin, Elmek: atakanozturk@artvin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5166-928X.

Mücahit Kayhan

Artvin Orman Bölge Müdürlüğü, Borçka Orman İşletme Müdürlüğü, Borçka/Artvin, Elmek: mcahitkayhan4@gmail.com, ORCID ID: 0009-0001-3644-1444.

Elif Kılıç

Altınay Pelet Üretim Merkezi, Pasinler/Erzurum, Elmek: elifkilic088000@gmail.com, ORCID ID: 0009-0002-1448-4272.

Özet

Zengin orman kaynaklarına sahip olan Artvin ili bu kaynaklarla uzun yıllardır iç içe yaşayan yöre halkının geleneksel bilgisi sayesinde yöresel ormancılık terimleri açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bu araştırmanın amacı, Artvin ilinde halk tarafından kullanılan yöresel ormancılık terimlerini belirlemek ve bu terimleri Derleme Sözlüğü'nde yer alma durumları, eş anlamlıları, yöresel kullanım biçimleri, kullanım amaçları vb. özellikleri açısından inceleyerek kayıt altına almaktır. Bu amaçla Artvin Merkez ve Yusufeli ilçelerinde ormanlar ve ormancılık faaliyetlerine ilişkin bilgi ve deneyime sahip yöre halkı ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda her iki ilçe halkı tarafından kullanılan toplam 137 yöresel ormancılık terimi tespit edilmiştir. Bulgular, bahse konu terimlerin 72'sinin (%52.6) Derleme Sözlüğü'nde hiç yer almadığını; 53'ünün (%38.7) ise sözlükte bulunmasına rağmen Artvin Merkez ve/veya Yusufeli için kayıt içermediğini göstermektedir. Bu durum, terimlerin önemli bir kısmının Artvin yöresine özgü kullanımlara sahip olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda yöresel ormancılık terimlerinin kayıt altına alınarak yazılı kaynaklara kazandırılması, ormancılık eğitimi ve uygulamalarında bu terimlerinin dikkate alınması ve eksikliği tespit edilen terimlerle ilgili Derleme Sözlüğü'nde güncellemeler yapılmasına yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar sözcükler

Ormancılık Terimleri, Geleneksel Bilgi, Yöre Halkı, Derleme Sözlüğü.

Geliş Tarihi: 15 Aralık 2026, Düzeltme Tarihi: 6 Şubat 2026, Kabul Tarihi: 15 Şubat 2026

Avrasya Terim Dergisi
Year: 2026,
Volume: 14, Issue: 1,
Pages: 1 – 40

Traditional Forestry Terms in Artvin Region

Atakan Öztürk*

*) Artvin Çoruh University, Faculty of Forestry, Department of Forestry Economics, Artvin, email: atakanozturk@artvin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5166-928X.

Mücahit Kayhan

Artvin Forestry Regional Directorate, Borçka Forestry Directorate, Borçka/Artvin, email: mcahitkayhan4@gmail.com, ORCID ID: 0009-0001-3644-1444.

Elif Kılıç

Altınay Pelet Production Centre, Pasinler/Erzurum, email: elifkilic088000@gmail.com, ORCID ID: 0009-0002-1448-4272.

Abstract

Artvin, with its rich forest resources, has significant potential in terms of regional forestry terminology thanks to the traditional knowledge of the local people who have lived in close contact with these resources for many years. The aim of this research is to identify the regional forestry terms used by the local population in Artvin province and to record these terms by examining their inclusion in the Compilation Dictionary, synonyms, regional usage patterns, purposes of use, and other characteristics. To this end, face-to-face interviews were conducted with local people in Artvin Central and Yusufeli districts who have knowledge and experience of forests and forestry activities. The findings indicate that 72 of the terms in question (52.6%) do not appear in the Compilation Dictionary at all, while 53 (38.7%) are included in the dictionary but do not contain entries for Artvin Central and/or Yusufeli. This suggests that a significant portion of the terms represent usages specific to the Artvin region. As a result of the research, various recommendations were developed regarding the recording of local forestry terms and their inclusion in written sources, the consideration of these terms in forestry education and practice, and updates to the Compilation Dictionary regarding the terms identified as missing.

Keywords

Forestry Terms, Traditional Knowledge, Local People, Compilation Dictionary.

1. Giriş

Dilin temelini oluşturan kelimeler kullanıldıkları toplumlarda bilgi aktarımı ve kültür düzeyinin geliştirilmesinde önemli bir işleve sahiptir. Yapı ve anlam bakımından bir dilin genel kelimelerinden ayrılan terimler ise, o dilin kültür ve medeniyet dili olarak gelişmişliğinin temel göstergelerindendir (Pilav, 2008:267; Görgün ve Ünsal, 2016:16). Farklı tanımlamaları olmakla birlikte terim "*meslek mensuplarının kendi aralarında kısa yoldan ve kolayca anlaşmalarına imkân sağlayan, anlamı nispeten dar ve sınırlı olan kelime*" (Pilav, 2008:268) olarak tanımlanabilmektedir. Terimler bilginin oluşturulması ve insandan insana ya da kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkı sağlayan; farklı meslek ya da uzmanlık alanı mensupları arasında etkin bir iletişim ortamı için ihtiyaç duyulan temel unsurlar olarak kabul edilmektedir (Vardar, 1998:192; Sevgi ve Akkemik, 2014:51).

Terim çalışmaları hakkındaki yaygın görüş, bu çalışmaların daha çok dil bilimcilerin ilgi ve çalışma alanları içinde olduğu yönündedir. Ancak terimlerin mesleklerle olan ilişkisi dikkate alındığında, bir olgunun anlatımında kullanılan terimlerin belirlenmesi ve yaygın biçimde kullanılarak yaşatılması ile terimlere ilişkin çalışmaların etkinliği ve sürekliliği, yalnızca dilbilimcileri değil, ilgili alandaki paydaşları ve meslek çalışanlarını da ilgilendirmektedir (Sevgi ve Tecimen, 2008:5; Görgün ve Ünsal, 2016:16).

Ormanlarla insanlar arasındaki ilişki sonucu ortaya çıkan ormancılık faaliyetleri ile bu faaliyetlerin kaynağı olan orman ekosistemi bileşenlerinin adlandırılmasından, ormancılık mesleğinin icrasına ve ormancılıkla ilgili akademik çalışmaların yürütülmesine kadar terimlerden istifade edilmektedir. Ormancılık faaliyetlerinin doğal bir parçası olarak kabul edilen ormancılık terim bilimi çalışmaları da hem ormancılık bilimi hem de ormancılık meslek dilinin oluşumuna katkı sağlamaktadır (Sevgi, 2023:6).

Türkiye'de gerek ormancılık bilimine gerekse ormancılık mesleğine katkısı olan terim çalışmaları genel olarak; terim sözlükleri, terim üretme ve derlemelerine ilişkin çalışmalar ile bunların duyurulmasına ilişkin yayınlardan oluşmaktadır. Literatür incelendiğinde ormancılık terimleri konusunu farklı açılardan ele alan; ormancılık bilimleri ile ilgili terimleme çalışmaları (Sevgi ve Tecimen, 2008), Cumhuriyet döneminde ormancılıkta terim çalışmalarının tarihsel gelişim süreci (Sevgi, 2016), Osmanlı Türkçesi'ndeki bazı ormancılık terimlerinin günümüzdeki kullanımları (Kılıç ve Yılmaz, 2019), yabancı dildeki ormancılık terimlerine Türkçe karşılık önerilerinin geliştirilmesi (Avşar ve Ok, 2019a; Avşar ve Ok, 2019b), ormancılık eğitiminde kullanılan ders materyallerinde terimlerin kullanımı (Görgün ve Ünsal, 2016), orman yangınlarıyla ilgili terimler (Kavgacı ve ark., 2023) ve ekolojiyle ilgili terimlerin kamuoyu tarafından bilinirliği (Polat ve Sevgi, 2019) gibi konulara sahip çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Sevgi (2015a) tarafından hazırlanan ve Türkiye'deki orman fakülteleri ve ormancılık araştırma enstitülerinde yürütülen ormancılık terim çalışmalarının incelendiği makalede ise; 13 adet terim sözlüğü ile 20 adet makale ve bildiriden oluşan 33 farklı çalışma kapsamında ormancılıkta terim konusunun farklı açılardan (orman ve ormanlık alanlara ilişkin terimler, bitki, hayvan ve su gibi orman ekosistemi bileşenlerine ilişkin terimler ve ormancılık terimlerine ilişkin farkındalık çalışmaları vb.) ele alındığı görülmektedir.

Öte yandan, terim çalışmalarından bazıları ise doğrudan ormancılık mesleği mensupları ve halk tarafından kullanılmakta olan ormancılık terimlerinin tespitine yöneliktir. Türkiye'de 1962 yılında başlanan "Yerli Ormancılık Terimleri" adlı çalışma halk tarafından kullanılan ormancılık terimlerini tespit etmeye yönelik kayda geçen ilk çalışma özelliğindedir. Ancak tüm ormancılık faaliyetleri dikkate alınarak ülke genelinde yürütülen bu çalışmanın tamamlanamadığı ifade edilmektedir (Sevgi, 2015b). Bununla birlikte bazı dil bilimciler ya da ormancılık uzmanları tarafından ormancılıkla ilgili terimler ya da bitki adları (köknar ve kestane ile ilgili terimler, yöresel bitki adları vb.) üzerine odaklanan yerel/bölgesel düzeyde yürütülen çalışmalar da söz konusudur (Doğan ve Tuzlacı, 2015; Yayın, 2016; Ekşi ve Akdağ, 2017; Okan ve ark., 2017; Sevgi ve ark., 2018; Köysal ve Altundağ Çakır, 2020; Sevgi ve Akkemik, 2022). Bahse konu çalışmalar genellikle bazı bitkilerin yerel kullanım şekillerini ve adlarını ele alan etnobotanik çalışmalar niteliğinde olup geleneksel ormancılık terimlerinin sadece belli bir kısmını

ihtiva eder niteliktedir. Benzer durum ükemizdeki derleme çalışmaları için de geçerlidir. Nitekim ülkemizde Türk Dil Kurumu (TDK) Derleme Sözlüğü* (DS) bibliyografya çalışması kapsamında ele alınan 186 çalışma içinde doğrudan ve bütüncül olarak ormanlar ve ormancılık terimlerini konu alan herhangi bir çalışma yer almamaktadır (Erdoğan, 2022a).

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de ormancılık terimleri ormancılık bilim insanları ile ormancılık mesleği yöneticileri, çalışanları ve diğer paydaşları arasında önemli bir iletişim aracı niteliğindedir. Bu iletişimde ormancılıkla ilgilenen ve ormancılıkta uzmanlaşmış toplum kesimlerinin kendi aralarında iletişimde kullandığı geleneksel ormancılık terimleri özellikle ormancılık eğitimine, ormancılık bilimlerine ve uygulamalarına doğrudan katkı sağlamaktadır (Sevgi, 2023:83). Ülkemiz ormancılığında terim çalışmalarının yetersiz olması, ilgili kesimler arasında iletişim bozukluğu ve yanlış bilgi aktarımına bağlı olarak uygulamada çeşitli sorunlara neden olabilmektedir. Kaldı ki ormancılıkta terim konusu üzerinde çalışılmayı bekleyen bakir bir alan niteliğindedir (Sevgi ve Tecimen, 2008:2).

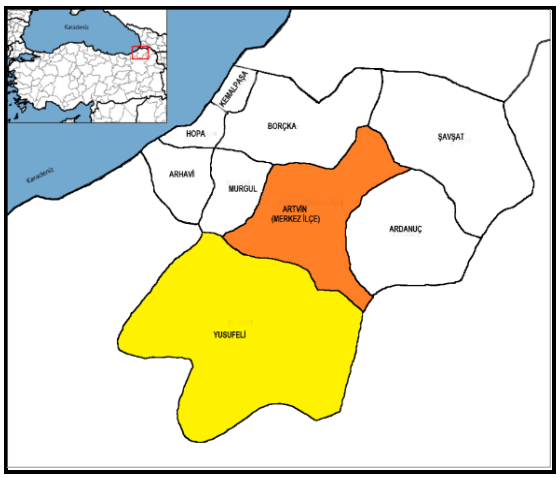
Geleneksel ormancılık terimleri, ormanlar ve ormancılıkla ilgili geleneksel bilginin korunması ve gelecek nesillere aktarılmasının yanısıra ormancılık bilim ve uygulama alanlarında sağlıklı bir iletişim sürecinin de temel taşlarından biridir. Yerel düzeyde kullanılan geleneksel ormancılık terimleri kapsamında yer alan ve botanik kitaplarında kayıtlı olan birçok bitki adı halk tarafından bilinmemektedir. Buna karşılık, halk arasında yaygın biçimde kullanılan bitki adlarının büyük bir bölümü ise botanik kitaplarında ve sözlüklerde yer almamaktadır (Baytop, 2007:1). Bu nedenle ormancılık bilim camiasında kullanılan terimlerin yanı sıra halkın ormancılık terimlerine ilişkin bilgi birikiminin sonucu olan geleneksel ormancılık terimlerinin tespiti ve kayıt altına alınması terimlerin doğru ve etkin bir iletişim aracı olma işlevinin sürdürülebilmesi için büyük önem arz etmektedir. Geleneksel ormancılık terimlerinin belli bölgelere mahsus olması, bölgeden bölgeye ya da nesilden nesile aktarılırken değişime uğraması veya tamamen unutulması ormancılıkta terim araştırmalarının önemini artırmaktadır.

Bu araştırma ile Artvin ilinde (Artvin Merkez ve Yusufeli ilçeleri) halk tarafından kullanılan geleneksel ormancılık terimlerinin tespit edilmesi ve bu terimlerin Derleme Sözlüğü'nde yer alma durumları, eş anlamlıları, yöresel kullanım biçimleri, kullanım amaçları vb. özellikleri itibariyle kayıt altına alınması amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan merkez ilçe ile birlikte 9 ilçesi bulunan Artvin ilinde yürütülmüştür. Artvin ili (ve bağlı ilçelerinin) idari sınırları ile ildeki ormanların yönetiminden ve işletilmesinden sorumlu Artvin Orman Bölge Müdürlüğü (OBM) ve bağlı orman işletmelerinin idari sınırları büyük ölçüde örtüşmektedir (Şekil 1 ve Çizelge 1).

Şekil 1. Artvin İli ve İlçelerinin Konumu (URL-1).

Artvin yaklaşık 0.5 milyon hektar orman alanı ve Türkiye ortalamasının iki katına ulaşan oranı (%58.7) (TÜİK, 2023) ile orman varlığı açısından nisbeten zengin iller arasında yer almaktadır. Artvin genelindeki köylerin tamamı orman köyü niteliğinde olduğundan il kırsal nüfusunun tamamını orman köylüleri oluşturmaktadır. Tüm bu özellikler Artvin ili genelinde ormancılık faaliyetlerinin ve orman/orman teşkilatı-orman köylüsü etkileşi-

* Derleme Sözlüğü, Anadolu'da halk ağzında bulunan ve kullanılan ancak yazı diline geçmemiş Türkçe ve yabancı kökenli kelimelerin derlenmesi amacıyla TDK tarafından hazırlanan en önemli kaynaklardandır. DS veri tabanı ise DS'nin bilgisayar sistemine aktarılmış şekli olmakla birlikte TDK tarafından yayımlanan tüm ağız çalışmalarının sözlük kısımlarının da yer aldığı Türkiye Türkçesi ağızlarının en geniş sözlüğü konumundadır (Tosun, 2025:2).

minin geçmişten bu yana yoğun şekilde yaşanmasına neden olmuştur (Öztürk ve Sağlam, 2007:1).

Çizelge 1. Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Ormanlarının Dağılımı (URL-2).

Orman İşletme Müdürlüğü		**Orman Alanı**	
Adı	**Kapsadığı İlçeler**	**(Ha)**	**(%)**
Ardanuç	Ardanuç	50227	9.4
Arhavi	Arhavi, Hopa, Kemalpaşa	36484	7.2
Artvin	*Artvin (Merkez)*	*88787*	*19.9*
Borçka	Borçka	62176	14.2
Murgul	Murgul	35844	6.5
Şavşat	Şavşat	73841	16.2
Yusufeli	*Yusufeli*	*150495*	*26.6*
	Toplam	497854	100.0

Artvin'de geleneksel ormancılık terimlerinin belirlenmesine yönelik bu araştırmanın kapsamı, Artvin Merkez ve Yusufeli ilçeleri ile sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmada araştırma kısıtlarının yanı sıra her iki ilçenin de Artvin OBM'nin/Artvin ilinin en fazla orman alanına sahip ve ormancılık faaliyetlerinin en yoğun şekilde yürütüldüğü orman işletmeleri/ilçeleri olmaları etkili olmuştur (Çizelge 1).

2.2. Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın birincil verileri Artvin Merkez ilçe ve köyleri ile Yusufeli ilçe merkezi ve köylerinde* uzun yıllardır ikamet eden, yörenin ormanları ve ormancılık faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olan kişilerle yüz yüze yapılan görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşülen kişilerden yaşadıkları/çalıştıkları yörede birbirleriyle ya da ormancılık teşkilatıyla iletişimlerinde kullandıkları ormanlar ve ormancılık faaliyetleri ile ilgili olduğunu düşündükleri kelimeleri (bitki, hayvan, ekipman, ürün isimleri vb.) telaffuz, anlam ve kullanım amaçlarıyla birlikte paylaşmaları istenmiştir. Görüşülen kişiler ağırlıklı olarak; ormancılıkta üretim işlerinde çalışan orman köylüleri (orman işçileri) ve orman ürünleri nakliyatında çalışan şoförler, yörede uzun yıllardır görev yapan/yapmış orman teşkilatı çalışanları (orman muhafaza memurları, orman mühendisleri vb.) ile orman ürünleri üretimi ve ticaretiyle iştigal eden katılımcılardan oluşmaktadır. Araştırmada görüşlerine başvurulan kişilerin; araştırma amacına hizmet edecek şekilde ve doğru bilgi paylaşımında bulundukları varsayılmıştır. Bu kapsamda Artvin Merkez ilçede 11 ve Yusufeli ilçesinde 9 kişiyle yapılan görüşmeler sonucu toplam 207 adet kelime (sırasıyla 99 ve 108 olmak üzere) kayıt altına alınmıştır. Bir başka ifadeyle her bir katılımcı ortalama 10 kelime ile araştırmaya katkı sunmuştur.

Görüşmeler esnasında kayıt altına alınan geleneksel ormancılık terimlerinden ormanlar ve ormancılıkla ilgili olmadığı değerlendirilen bazı kelimeler (sinor taşı, pisik (kedi), puça (buzağı), nerg (sebze fidesi) vb.) araştırmacılar tarafından elenerek kalanlar gruplandırılmıştır. Buna göre söz konusu terimler ormanlar ve ormancıkla ilgili bitki adları* ve yaban hayvanı adları ile ormanlar ve ormancılıkla ilgili diğer terimler olmak üzere üç ana başlık altında toplanmıştır. Bu şekilde tespit edilen terimlerin her biri ilgili gruplara ait çizelgelerde alfabetik olarak (yaygın kullanılan karşılıkları aynı olanlar hariç) sıralanmıştır. Ayrıca çizelgelerdeki terimler ilgili grup başlıklarının kısaltmaları (Bitki adı: B, Yaban hayvanı adı: YH, Ormanlar ve ormancılıkla ilgili diğer terimler: OR) esas alınarak numaralandırılmıştır (B1, B2, B3,…; YH1, YH2, YH3,…; OR1, OR2, OR3, …).

Bahse konu çizelgelerde terimlerin yöresel ve varsa yaygın olarak kullanılan karşılıkları, tespit edildiği ilçeler (Artvin Merkez (A) ve/veya Yusufeli (Y)) ve DS'de yer alma durumu ile terimlere ilişkin açıklamalara (terimlerin eş anlamlı kullanımları ile yerelde ve ülke genelindeki faydalanma şekilleri vb. özelliklerine ilişkin literatüre dayalı bulgu, tespit ve değerlendirmeler) yer verilmiştir. Her bir terimin TDK DS veri tabanında yer alma (kayıt) durumlarının çizelgelerin ilgili sütununda belirtilmesinde aşağıda açıklanan sınıflandırma kodlarından (I, IIa, IIb, IIIa, IIIc) istifade edilmiştir (Çizelge 2). Artvin yöresinde tespit edilen geleneksel terimler gerek

* Makalede "Artvin Merkez ilçe ve köyleri" Artvin Merkez ve "Yusufeli ilçe merkezi ve köyleri" Yusufeli şeklinde kısaltılmıştır.

* Bu çalışmada Şahin (2016) tarafından belirtildiği şekilde bitki adı (fitonim) ifadesi sadece otsu bitkiler anlamında kullanılmayıp, her türlü ağaç, çalı, ot, çiçek, mantar, yosun gibi varlıkların adlarını karşılayan bir terim olarak kabul edilmiştir.

çizelgelerde gerekse metinde koyu ve italik, varsa yaygın şekilde kullanılan karşılıkları ise sadece italik olarak vurgulanmıştır.

Çizelge 2. Terimlerin Derleme Sözlüğü'nde Yer Alma Durumunu Gösterir Kodlar.

Kod	Terimlerin Derleme Sözlüğü'nde yer alma durumu
I	Kayıtlı olmayan
IIa	Kayıtlı olan (yöresel isimle) ancak ilgili ilçe için kaydı olmayan
IIb	Kayıtlı olan (yaygın kullanılan isimle) ancak ilgili ilçe için kaydı olmayan
IIIa	İlgili ilçe için tespit edilen yöresel kullanımla aynı anlamda kayıtlı olan
IIIb	İlgili ilçe için tespit edilen yöresel kullanımdan farklı anlamda kayıtlı olan

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Ormanlar ve Ormancıkla İlgili Bitki Adları

Artvin Merkez ve Yusufeli'de orman ekosistemiyle ilişkili olan ve halk tarafından kullanılan toplam 30 farklı bitki adı (16 tanesi Artvin Merkez, 11 tanesi Yusufeli ve 3 tanesi ise hem Artvin Merkez hem Yusufeli'de ortak kullanılan) tespit edilmiştir. Bunlardan yerel kullanımları ile yaygın kullanımları her iki ilçede de aynı olan üç bitki adı sırasıyla; ***kaga*** (*kuşburnu*), ***banta/panta*** *(yabani armut*) ve ***kondar*** (*taş nanesi*) şeklindedir. Ancak her iki ilçede ortak kullanılan kelimelerden ***kaga***nın (*kuşburnu*nun) karşılığı olarak Yusufeli'de *askil* şeklinde bir yöresel kullanım da söz konusudur (Çizelge 3). Bu üç bitki Artvin ve özellikle Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin muhtelif yörelerinde de benzer isimlerle adlandırılmaktadır (Baytop, 2007; Macit ve Köse, 2015; Varol ve Ulema, 2025) .

Öte yandan Artvin Merkez ve Yusufeli'de yaygın kullanılan isimleri aynı olan bitkilerin yöresel adlarında bazı söyleyiş farklılıklarına da rastlanmaktadır. Örneğin *ısırgan otu* Artvin'de ***cincar*** ya da ***zincar*** olarak adlandırılırken, Yusufeli'de ***cimcar*** olarak ifade edilmektedir. Yine benzer şekilde *meşe ağacı* ve *yaban eriği* için; Artvin'de ***pelit*** ve ***sarol***, Yusufeli'de ise ***pelut*** ve ***sarul*** kelimeleri kullanılmaktadır. Artvin Merkez ve Yusufeli'de yöresel bitki adlarındaki söyleyiş farklılıkları, bölgedeki **ağız*** **çeşitliliğinin** doğal bir sonucu olup bitki adlarındaki bu çeşitliliğe Artvin ilinin bir diğer ilçesi olan Şavşat ile ilgili yöresel söz varlığını ele alan çalışmalarda da rastlanmaktadır (Polat, 2000; Torun, 2021). Yine Türkiye geneli için hazırlanan ve farklı yörelerdeki bitki adlarını ele alan çalışmada da ağız ya da bölgesel farklılıklardan kaynaklı olarak bitki adlarının farklı yöresel kullanım biçimlerine çokça rastlanmaktadır (Baytop, 2007).

Bu araştırmada Artvin Merkez ve Yusufeli için tespit edilen yöresel bitki adlarından bazılarının çok sayıda yöresel eş anlamlı karşılıkları (***ansli/iğmi***, ***arduç/tat***, ***askil/kaga***, ***banta/panta,*** ***cincar/zincar/zimcar,*** ***doruk/soc/soç*** vb.) olması yanında iki ilçede de aynı şekilde kullanılan yöresel bitki adı ile farklı bitkilerin kastedilmesi de söz konusudur. Örneğin araştırma alanında halk tarafından kullanılan ***soç*** kelimesi ile iki farklı ağaç türü (Artvin Merkez'de *Doğu Karadeniz göknarı* ve Yusufeli'de ise *Doğu ladini*) kastedilmektedir. Yine ormanlarda özelllikle çürümüş ağaçlarda yetişen mantarlar için yöresel olarak farklı kelimeler (Artvin Merkez'de ***çuhora*** ve Yusufeli'de ise ***sogo***) kullanılmaktadır (Çizelge 3). Benzer şekilde Ege Bölgesi'nde de bazı ağaçların adlandırılmasında aynı türe farklı adlar verildiği gibi farklı türler için aynı yöresel adların kullanıldığı belirtilmektedir (Sevgi ve Akkemik, 2022:100). Çok anlamlılık ya da çok adlılık şeklinde ortaya çıkan bu gibi durumlar dilin zenginliğine işaret edebileceği gibi bazı belirsizlikleri de beraberinde getirmesi sonucu eş anlamlı bitki adlarının doğru ayırt edilememesine ve çeşitli karışıklıkların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Yıldız, 2021a:93; Yıldız, 2021b:84). Bitki adlarının aynı yöre içinde bile büyük değişkenlik gösterebildiğinden hareketle, yöresel isim çeşitliliğinin ülkemiz dil zenginliği açısından korunması önemlidir (Sevgi ve ark., 2018:44).

Halk tarafından bitkilerin adlandırılmasında, halk arasında kullanılan yöresel dilin (Baytop, 2007:8) yanı sıra yörenin farklı kültürlerle olan etkileşimi de belirleyici olabilmektedir. Bu

* TDK Sözlükte belli yerleşim bölgelerine özgü, yazı dili hâline gelmemiş dil olarak tanımlanmaktadır (URL-3).

durum Gürcistan ile sınır olan Artvin ilinde de bariz şekilde görülmektedir. Nitekim bu araştırmada da coğrafi yakınlık ve kültürel etkileşime bağlı olarak Artvin Merkez ve Yusufeli'de Gürcüce'den dilimize geçen ve kısmi değişikliklerle birlikte halk tarafından kullanılan bazı yöresel bitki adları (***askil, cincar, ipni, calhala*** vb.) tespit edilmiştir.

Artvin Merkez ve Yusufeli için tespit edilen 30 farklı yöresel bitki adının DS'deki kayıt durumu incelendiğinde; 15 bitki adının (%50.0) kayıtlı olmadığı, 13 bitki adının (%43.3) ise yöresel ya da yaygın kullanılan isimle kayıtlı olmasına rağmen kullanıldığı yerler arasında Artvin Merkez ve/veya Yusufeli'nin bulunmadığı ve sadece iki bitki adının (%6.7) araştırmada tespit edilen yöresel kullanımla aynı anlamda Yusufeli için kayıt altına alındığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar araştırma alanında bahse konu bitki adlarının DS'ye yeterince yansıtılmamış olduğunu göstermektedir. Nitekim DS ile ilgili çalışmalarda da Türkiye ağızları içinde çok geniş bir coğrafyada kullanılmasına rağmen bazı bölgelere ulaşılamaması veya bölgedeki kişilerin derleme faaliyetlerine katılmaması (gerekli hassasiyeti göstermemesi) vb. sebeplerle yöresel söz varlığının ve/veya kullanıldığı yörelerin DS'ye tam olarak yansıtılamadığı vurgulanmaktadır (Koraş, 2002:172; Erdoğan, 2022b:73).

Araştırma kapsamında yöresel adları tespit edilen bitkiler halk tarafından; sağlık sorunlarının giderilmesinden gıda ve gıda hammaddesi sağlamaya, odun ve odun esaslı alet ve ekipman üretiminden hayvan yemine varıncaya kadar çok farklı amaçlarla kullanılmaktadır (Çizelge 3). Bir başka ifadeyle Artvin Merkez ve Yusufeli'de bitkilere ilişkin yöresel adlarla birlikte faydalanma şekillerini de ihtiva eden geleneksel bilgi halkın günlük yaşantısının ayrılmaz bir parçasıdır. Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de birçok bitki; gıda, baharat, boyar madde, ilaç, süs ve ev eşyası, sabun yapımı vb. şekillerde yıllardır çok amaçlı faydalanmaya konu edilmiştir (Yıldırımlı, 2004; Kendir ve Güvenç, 2010). Artvin yöresinde yürütülen çeşitli etneobotanik çalışmalarda da benzer şekilde halkın bitkilerden farklı amaçlarla geniş kullanım yelpazesinde istifade ettiği görülmektedir (Bozkurt ve ark., 2019; Erşen Bak ve Çifci, 2020; Erşen Bak ve Çifci, 2022; Okan ve Köse, 2022).

Çizelge 3. Bitki Adları Listesi.

B No	Bitki adı		İlçe	DS	Açıklama
	Yöresel	Yaygın kullanılan			
1	***Ansli*** **(*İğmi*)**	*Mürver*	A	I	Artvin Merkez'de ***ansli (iğmi)*** olarak adlandırılan *mürver* (*Sambucus ebulus* L.) bitkisinin eş anlamlıları literatürde "ayı otu, azı otu, cüce mürver, hekimana (İnebolu), kımçınk, Livor (Rize), levor (Trabzon, Rize), mürver otu, patpatik, pellempüs (Dörtyol), purtlak, sultan otu (Gaziköy-Tekirdağ), şahmelek otu, şahmelik (Karadeniz bölgesi), şahmelik otu, telligelin (Gaziantep), yabanî mürver, yer mürveri, yivdim ve yivdin (Giresun, Ordu, Samsun), Anzili (Artvin), levor (Trabzon, Rize)" şeklinde yer almaktadır (Baytop, 2007). Orman kenarları ve dere içlerinde yetişen bu bitkinin doğal boya maddesi ve tıbbi amaçlı kullanıldığı belirtilmektedir (Özdemir ve ark., 2019). Bahse konu bitkinin; Ardanuç (Artvin) yöresinde "yılgın" olarak da adlandırıldığı ve yapraklarının halk tarafından böcek öldürücü olarak kullanılmasının (Bozkurt ve ark., 2019:111) yanında Artvin Merkez ilçeye bağlı bazı köylerde mide yanması tedavisinde (Küçükay Aktaş, 2019:85) ya da hayvan yemi olarak ve şap tedavisinde kullanıldığına ilişkin (Özmen, 2025:53) tespitler vardır. ***Ansli (iğmi)*** kelimesi DS'de yer almamaktadır.
2	***Arduç*** **(*Tat*)**	*Katran arducı*	A	IIA	Artvin Merkez'de ***arduç (tat)*** olarak adlandırılan *katran arducı* (*Juniperus oxycedrus* L.) uçları sivri ve batıcı iğne yapraklara sahip, ülkemizin her tarafında bozuk ormanlarda ve orman içi açıklıklarda yetişen çalı formunda bir ağaç türüdür (Ermeydan ve ark., 2011; Sarıbaş, 2016:327). Halk arasında "karaardıç" ve "ardıç" gibi isimlerle de adlandırılan *katran arducı*nın kozalakları sağlık ve gıda alanında geniş bir kullanıma sahip olup

					(Çizgen Tan ve ark., 2020:93-96), dallarından ve gövde odunlarından distilasyon ile elde edilen katran maddesi tıp ve eczacılık başta olmak üzere sabun yapımında ve parazitlere karşı ya da antiseptik olarak kullanılmaktadır (Bozkurt ve ark., 1982'ye atfen Çizgen Tan ve ark., 2020:93). Peyzaj amaçlı olarak da kullanılan (Surat, 2020:244) *katran ardıc*'nın kozalaklarından Artvin Merkez ilçe ve köylerinde halk tarafından eklem ağrılarının ve şeker hastalığının tedavisinde faydalanılmaktadır (Erşen Bak ve Çifci, 2020:322; Özmen, 2025:53). ***Arduç*** ve ***tat*** kelimelerine ilişkin DS'de Artvin Merkez için bir kayıt olmasa da her iki kelime sözlükte ayrı ayrı yer almaktadır. Buna göre DS'de ***arduç*** karşılığı olarak "ardıç" (Isparta, Bolu, Kastamonu, Amasya, Tokat, Rize, Trabzon, Gümüşhane, Artvin, Erzincan, Malatya) ve bir çeşit dikenli çam (Ankara) şeklinde karşılıklar yer alırken; ***tat*** kelimesi (Şavşat-Artvin) buradaki anlamından farklı olarak (köknar ve ladin dalı ile çam ağacının büyük dalı) kayıt altına alınmıştır.
3	***Askil***	*Kuşburnu*	Y	IIIa	Yerelde ***askil*** (Yusufeli) ya da ***kaga*** (Yusufeli ve Artvin Merkez) olarak da adlandırılan *kuşburnu* (*Rosa canina* L.); 1-5 m boyunda, dikenli, soluk pembe veya koyu pembe çiçekli ve "yabani gül ya da köpek gülü" olarak da isimlendirilen bir çalıdır. Meyvelerine "askil, civil, gülburnu, gül elması, ipburması, ipburnu, itburnu, kuşburni, kuşburnu, öküzgötü" gibi adlar verilmekte olup, taze veya kurutulmuş olarak da yenen meyvelerinden hoşaf, reçel, şerbet, pestil, ezme veya pekmez yapılmaktadır (Baytop, 2007). Artvin yöresinde *kuşburnu* için kullanılan ***askil*** kelimesi Gürcüce'den (askili) dilimize geçmiştir (Alkayış, 2007:195; Güllüdağ, 2009:245). Sonbaharda olgunlaşan bu bitki Artvin Merkez ve Yusufeli'de genellikle çay ve marmelat yapımında kullanılmaktadır. Literatürde Artvin Merkez ilçe ve köylerinde *kuşburnu*nun kurutulmuş meyvelerinin soğuk algınlığı ve kanser tedavisi için (Erşen Bak ve Çifci, 2020:324), bazı köylerde ise çeşitli sağlık sorunlarının tedavisinde (soğuk algınlığı, bademcik, grip, basur) ve marmelat ya da meyve şeklinde faydalanıldığı ifade edilmektedir (Küçükay Aktaş, 2019:91; Özmen, 2025:59). Yusufeli'de *kuşburnu* çayı öksürük tedavisi amacıyla da kullanılmaktadır (Artvinli, 2013:987). ***Askil*** DS'de *kuşburnu* meyvesi olarak (Yusufeli-Artvin) kayıtlı iken, ***kaga*** ise DS'de yer almamaktadır.
4	***Kaga***	*Kuşburnu*	A ve Y	I	
5	***Banta*** (***Panta***)	*Yabani armut*	A ve Y	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***banta (panta)*** olarak adlandırılan *yabani armut* (*Pyrus elaeagnifolia* Pall.) tepeye doğru genişleyen ve olgunlaştığında 3-10 metreye kadar boylanabilen yuvarlak taçlı bir meyve ağacıdır (URL-4). Türkiye genelinde yaygın şekilde "ahlat" olarak adlandırılan bu bitkinin "ahlat armudu, ahlet, aklap, alîat, alhat, argun, banda, banta, çakal armudu, çördük, çötür, çövür, dığdığı, dızdığı, halfat, haliç, kerte, kertme, kialmas, kokoz, panta (Şavşat-Artvin), üngülüz, yaban armudu ve zingit" şeklinde yöresel adları da bulunur (Baytop, 2007:24). Literatürde teras ve çatı bahçeleri ile erozyon kontrol çalışmalarında kullanım alanları olduğu ifade edilen (Surat, 2020:245) *yabani armut*, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde yöre halkı tarafından sağlık sorunlarının çözümü (idrar söktürücü, ishal, şeker hastalığı, guatr) için de tercih edilmektedir (Terzioğlu ve Coşkunçelebi, 2021:324). Artvin yöresinde "ahlat" ya da *yabani armut* olarak da ifade edilen ***banta (panta)*** (Oğan ve Özkaya, 2021:61) Artvin Merkez ilçe köylerinde gıda amaçlı tüketilmesinin yanında kabızlık gibi hastalıkların tedavisinde de kullanılmaktadır (Alagöz, 2023:59).

					DS'de ***banta***; *yabani armut* ve ahlat (Göle, Posof, Ardahan –Kars) olarak ve *yabani armut* (Kars) olarak yer almakta ancak Artvin Merkez ve Yusufeli için bir kayıt bulunmamaktadır.
6	***Calhala***	*Pancar*	Y	IIIa	Yusufeli'de ***calhala*** denen *pancar* (*Beta vulgaris* L.) tıbbi rahatsızlıkların tedavisi, hayvan yemi gibi kullanımlarının yanında yakıt ve gıda olarak da kullanılan bir bitkidir (URL-5). Artvin yöresinde bölgesel söyleyiş farklılıklarına bağlı olarak bu kelimenin "carhala/çalhala" (Güneş, 2018:46), "carhala/çarhala/carğala" şeklinde yöresel adlandırmaları söz konusudur (Güllüdağ, 2009:245; Oğan ve Özkaya, 2021:59). Güllüdağ (2009:245) tarafından Gürcüceden (carhali) dilimize geçtiği belirtilen pancar, Yusufeli yaylalarında yetişmekte ve bu bitkinin çorbası da yapılmaktadır. DS'de ***carhala*** ve ***calhala*** eş anlamlı kelimeler olarak yer almakta olup, karşılıkları *pancar* (Şavşat, Yusufeli-Artvin ile Göle, Ardahan ve çevresi, Posof-Kars) olarak yer almaktadır.
7	***Cincar*** (***Zincar***)	*Isırgan otu*	A	IIa	Artvin Merkez'de ***cincar (zincar)*** ve Yusufeli'de ***cimcar*** olarak adlandırılan ve *Urtica* (Urticaceae) türlerine verilen genel ad olan *ısırgan (otu)*; 50-150 cm yükseklikte, yakıcı, bir veya çok yıllık otsu bir bitkidir. Genç dalları pazarlarda satılır ve ıspanak gibi pişirilerek sebze olarak yenir. Bu bitkinin eş anlamlıları; "ağdalak, cımcar, cmcar, cızlagan, cızgan, cızlağan, cincar, çincar (Şavşat-Artvin), dakırdalak, dala diken, dalagan, dalayan diken, dalgan, dalıgan, erinç, gezgez, geznik (Doğu Anadolu), gıcıkdan otu, gidişgen, gidişgen otu, ısırgı, dancak otu, sırgan, sırgan otu ve yığınç" şeklinde ifade edilmektedir (Baytop, 2007). Gürcüce'den (Çin'çari) dilimize geçen (Güllüdağ, 2009:241) ve Artvin'de *cincar* ve Yusufeli'de *cımcar* olarak adlandırılan (Güneş, 2018:46) ***cincar*** ya da *ısırgan otu*nun çorbası ve yemeği Artvin il merkezi ve ilçelerinde yaygın şekilde yapılmaktadır (Oğan ve Özkaya, 2021; Göde ve Çelik Kan, 2024:12). Ayrıca Artvin Merkez ilçe ve köylerinde romatizma ve diz ağrıları ile kanser hastalarının tedavisi amacıyla kullanıldığı belirtilmektedir (Küçükay Aktaş, 2019:53-65). Yusufeli'de *ısırgan otu*nun tohumlarının dövülüp balla karıştırılarak kanser hastalarına yedirildiği belirtilmektedir (Artvinli, 2013:985). *Isırgan otu*nun yöresel kullanımlarından olan ***cincar*** DS'de *ısırgan otu* (Şavşat, Ardanuç, Yusufeli –Artvin; Ardahan, Sarıkamış köyleri, Çıldır–Kars) olarak yer almaktadır. Buna karşılık DS'de Artvin Merkez için ***cincar (zincar)*** ve Yusufeli için ***cimcar*** kayıtları bulunmamaktadır.
8	***Cimcar***	*Isırgan otu*	Y	I	
9	***Çuhora***	*Mantar*	A	I	***Çuhora*** Artvin Merkez ve ***sogo*** ise Yusufeli'de halk tarafından ormanda yetişen *mantar*lar için genel ad olarak kullanılmaktadır. Literatürde ***çuhora*** ve ***sogo*** kelimelerine rastlanmasa da Güllüdağ (2009:245) tarafından ele alınan çalışmada ***sogo*** kelimesinin farklı yöresel adlandırmalarının (soko, zeko, zogo) Gürcüce'den (soko) dilimize geçtiği ve Artvin'de *mantar* ya da tarla mantarı anlamında kullanılan bir kelime olduğu belirtilmektedir. DS'de Artvin Merkez ve Yusufeli için ***çuhora*** ve ***sogo*** kelimelerine rastlanmamıştır.
10	***Sogo***	*Mantar*	Y	I	
11	***Dadusğala*** (***Dadushala***)	*Üvez*	A	IIb	Artvin Merkez'de ***dadusğala (dadushala)*** olarak adlandırılan; kışın yapraklarını döken, dikensiz, basit veya pennat yapraklı ve beyaz çiçekli ağaç veya ağaççıklar olarak tanımlanan *üvez*in (*Sorbus* türlerinin genel adı) eş anlamlıları; "eyvaz, ivaz (İskilip-Çorum); ivez ve övez" olarak

					sıralanmaktadır (Baytop, 2007:273). Kentsel tasarım ve yol ağaçlandırmalarında peyzaj amaçlı olarak kullanılan (Surat, 2020:245) ve Artvin Merkez ilçe ve köylerinde dadusğala (dadushala) olarak adlandırılan *üvez*in meyveleri taze olarak yenirken, yaprakları da kurutulup kışın hayvan yemi olarak kullanılmaktadır (Bozkurt ve ark., 2019:114; Erşen Bak ve Çifci, 2022:55). DS'de Artvin Merkez için "üvez" karşılığı kullanılan ***dadusğala (dadushala)*** kelimesi bulunmamaktadır. Ancak kahverengileşince yenilen bir meyve anlamında *üvez* kelimesi farklı yöreler (Biga-Çanakkale, Yusufeli-Artvin, Erzurum, Erzincan, Yozgat, Bor -Niğde, Lüleburgaz - Kırklareli) için kayıt altına alınmıştır.
12	***Dolmozo***	*Kuzu göbeği mantarı*	Y	IIb	Yusufeli'de ***dolmoza*** olarak adlandırılan *kuzugöbeği mantarı* (*Morchella* türlerine verilen genel ad) türleri Türkiye'nin tüm bölgelerinde yayılış göstermektedir (Taşkın ve Büyükalaca, 2012a:19). Kuzugöbeği mantarlarının birçoğu zarar verilmemiş ağaçlarda yayılış gösterirken bir kısmı da son zamanlarda ölmüş veya ölen ağaçlarda oluştuğundan özellikle ormanlarda yangınlardan sonra bolca ortaya çıkmaktadır (Taşkın ve Büyükalaca, 2012b:27; Sağlam ve ark., 2021:204). Türkiye genelinde; "dedebörtü, göbek mantarı, göbelek, köbelek, höbelek, yeryaran ve kuzu mantarı" şeklinde eş anlamlı kullanımları olsa da (Baytop, 2007:192) ülkemizin her yerinde bulunması ve önemli bir ihraç ürünü olması nedeniyle (Taşkın ve Büyükalaca, 2012b:28) *kuzugöbeği mantarı* kullanılan en yaygın yöresel isim durumundadır. *Kuzugöbeği mantarı*, Aydın ve Muğla'da akrep sokmasına karşı (Sarı ve ark., 2010:16) kullanılırken, Kazdağlarında ve Ordu ilinde besin olarak tüketilmektedir (Pekşen ve Kaplan, 2017:338; Özkan, 2024). DS'de Yusufeli için kayıtlı *kuzugöbeği mantarı* karşılığı kullanılan ***dolmozo*** kelimesi bulunmamaktadır. Ancak *Kuzugöbeği mantarı* bir çeşit mantar olarak farklı yöreler (Honaz-Denizli, Artova-Tokat, Kızılcahamam-Ankara) için kayıt altına alınmıştır.
13	***Doruk*** (***Soç, Soc***)	*Doğu Karadeniz göknarı*	A	I	Artvin Merkez'de ***doruk (soç/soc)*** olarak adlandırılan *Doğu Karadeniz göknarı* (*Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *nordmanniana)* Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yayılışı olan bir göknar türüdür (Sarıbaş, 2016:170). Kentsel tasarım alanlarında peyzaj amaçlı kulanılabilen bu ağaç türü (Surat, 2020:243), Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde çeşitli sağlık sorunlarını giderme amacıyla da (yara iyileştirme, antiseptik, balgam söktürücü, kabızlık giderme) kullanılmaktadır (Terzioğlu ve Coşkunçelebi, 2021:316). Artvin Merkez ilçeye bağlı köylerde ise taze veya kuru genç sürgün ve odunundan; hayvan yemi ve hayvanlarda öksürüğün tedavisi ile kereste, bedevra, hartama, kovan, kalbur imalatında (Erşen Bak ve Çifci, 2022:60; Özmen, 2025:53) ve meyve-tohumdan bronşit, akciğer hastalıkları ve astım tedavisinde istifade edilmektedir (Alagöz, 2023:57). Ancak literatürde ladin türleri için Trabzon'da Doruk ve Artvin'de Soç kelimelerinin kullanıldığı (Güneş, 2018:46-49), Soçi ve Saçi kelimelerinin ise Artvin yöresinde göknar için kullanıldığı belirtilmektedir (Sevgi, 2015b:54). DS'de ladin/ladin ağacı için Ordu ve Trabzon'da ***doruk***, Artvin (Ardanuç ve Şavşat)'de ise ***soç*** kelimesinin kullanıldığı belirtilirken, *Doğu Karadeniz göknarı* için ***doruk, soc*** ya da ***soç*** kelimeleri kayıt altına alınmamıştır.

14	***İpni***	*Dişbudak*	A	I	Artvin Merkez'de ***ipni*** olarak adlandırılan *Dişbudak* (*Fraxinus* türlerine verilen genel ad) 40 m'ye kadar boylanan ve odunu değerli olan bir ağaç türüdür. Bu ağaç türleri için; "demir ağacı, demircik, suvarmılık (Konya) ve asfur" şeklinde adlandırmaların (Baytop, 2007:92; Yıldız, 2021a:86) yanında Biga yöresinde; "ak dişbudak ve kara dişbudak" (Sevgi ve ark., 2018:39), Görele, Terme, Taşova ve Türkeli yöresinde *dişbudak* için tür ayırmaksızın "çınar" da kullanılmaktadır (Sevgi, 2015b:43). Kuzey Anadolu dağlarında yayılış gösteren bu ağacın yaprakları infüzyon halinde idrar ve süt arttırıcı ve müshil, kabukları ise kabız etkili, ateş düşürücü ve kuvvet verici olarak kullanılır (Baytop, 2021:255). *Dişbudak* karşılığı olarak Gürcüce'den dilimize geçen bir kelime olan ***ipni*** (Güllüdağ, 2009:241) yerine Artvin yöresinde "lek" ismi de kullanılırken (Güneş, 2018:48), Yusufeli'de ise odunu sert ağaçlar için "lek" ismi kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:211). DS'de ***ipni*** yer almamakla birlikte yörede aynı anlamda kullanılan "lek" kelimesi karaağacın karşılığı olarak (Şavşat-Artvin) yer almaktadır.
15	***Kara tela*** (***Tela***)	*Ihlamur*	A	IIb	Artvin Merkez'de ***kara tela***/***tela*** olarak adlandırılan *ıhlamur*un (*Tilia rubra* subsp. *caucasica* (Rupr.) V. Engl.) eş alamlıları; "Kafkas ıhlamur, kırmızı ıhlamur, fambur (Güneyce-Rize), felenbur (Çayeli-Rize), filanbur, ilamur, illamur, süğnük, sügillük, süğünük, süngüllük, süülük, süynük" şeklindedir (Baytop, 2007:138). Peyzaj düzenlemelerinde ağaç olarak kentsel tasarım amaçlı kullanılan *ıhlamur* (Surat, 2020:245), gerek içecek olarak kullanılması gerekse bal üretiminde değerlendirilmesi nedeniyle Artvin yöresi gastronomisinde önemli bir yere sahiptir (Oğan ve Özkaya, 2021:84). Artvin Merkez ve Ardanuç ilçesi köylerinde de yaprak ve çiçekleri sayesinde çeşitli sağlık sorunlarının (soğuk algınlığı ve mide rahatsızlığı) tedavisinde çay olarak, odun ve genç sürgünleri ise ahşap eşya (arı kovanı, yayık, kaşık, kepçe), ip (aşı sarmak, üzüm asmak için) yapımında kullanılmaktadır (Bozkurt ve ark., 2019:112; Erşen Bak ve Çifci, 2020:323; Erşen Bak ve Çifci, 2022:54-59). DS'de ***kara tela*** ya da ***tela*** kelimeleri yer almamakla birlikte, tilye karşılığı olarak (Kızılcahamam-Ankara) *ıhlamur* kayıt altına alınmıştır.
16	***Kondar***	*Taş nanesi*	A ve Y	IIa	Yerelde ***kondar*** (Artvin Merkez ve Yusufeli) ve ***nişoş*** (Yusufeli) olarak adlandırılan *taş nanesi* (*Micromeria fruticosa* (L.) Druce); nane kokulu, çok yıllık, beyaz çiçekli ve Erzurum bölgesinde (Oltu, Tortum) taze veya kurutulmuş halde, çorba ve yemeklere koku vermek için kullanılan bir bitki olup, bu bitkinin eş anlamlıları "boğumlu çay, dağ çayı, sümbül çiçeği, viks çiçeği, viks otu, topuk çayı" şeklindedir (Baytop, 2007:260). Artvin Merkez ilçe köylerinde ***kondar*** ya da "köndar" olarak adlandırılan bu bitki yörede kurutulup lor çorbasına baharat olarak katılmasının yanında boğaz ağrısı ve mide rahatsızlıkları tedavisinde, idrar söktürücü olarak ve yemeklerde baharat olarak da kullanılmaktadır (Erşen Bak ve Çifci, 2020:323; Özmen, 2025:56). Yusufeli'de ***nişoş*** olarak da adlandırılan *taş nanesi*nden yapılan nişoş çorbası Yusufeli'nin yöresel mutfağına özgü çorbalardan biridir (Varol ve Ulema, 2025:33). Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***kondar***, Yusufeli'de ***nişoş*** olarak da ifade edilen *taş nanesi* DS'de köndar (kayalıklarda biten, güzel kokulu bir çeşit ot) şeklinde (Şavşat ve köyleri –Artvin) kayıt altına altına alınmıştır.
17	***Nişoş***	*Taş nanesi*	Y	IIa	

18	***Pelit***	*Meşe ağacı*	A	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ağız farklılıklarından dolayı sırasıyla ***pelit*** ve ***pelut*** şeklinde ifade edilen meşe ağacının (*Quercus* türlerine ya da meyvesine verilen genel ad) en yaygın kullanımlarından biri "palamut" olup; "balamıt, balamut, balemit, boli, emen, palıt, palut, pelik, pelit, pelut, pölüt ve velen" şeklinde eş anlamlı kelimeleri bulunmaktadır (Baytop, 2007:221). Kerestesi çok dayanıklı ve değerli olan bu ağacın kışın yaprağını döken ve dökmeyen türleri bulunmaktadır (Sarıbaş, 2016:397). Artvin Merkez ilçe köylerinde bu ağaç; "pelit, pelut, pelüt, palamut veya neker" şeklinde adlandırılmaktadır. Ayrıca bu ağacın hayvanlar için (yem ve sindirim sistemi hastalıklarında), odun üretimi amaçlı (kereste, yapı malzemesi, kazık, direk, çeper, tekne, tepur, masa; balta, kazma, kürek sapı, karakovan ve sepet yapımında) ve çamaşır beyazlatmada kullanıldığı belirtilmektedir (Özmen, 2025:56). Yusufeli'de öksürük tedavisinde meşe ağacı çiçeğinin kaynatılarak suyunun içildiği belirtilmektedir (Artvinli, 2013:987). ***Pelit*** ya da ***pelut*** kelimeleri meşe ile aynı anlamda Artvin Merkez ve Yusufeli için olmasa da farklı yöreler için kayıt altına alınmıştır.
19	***Pelut***	*Meşe ağacı*	Y	IIa	
20	***Püsküllü kodo***	-	Y	I	Yusufeli'de yüksek rakımlarda yetişen bir çeşit tek yıllık otsu bitkiye ***püsküllü kodo*** adı verilmektedir. DS'de ***püsküllü kodo*** kaydı bulunmamaktadır.
21	***Sarol***	*Yaban eriği*	A	IIa	Artvin Merkez'de ***sarol*** ve Yusufeli'de ***sarul*** olarak adlandırılan *yaban eriği*, *Prunus* türlerine verilen genel addır (Baytop, 2007:101). ***Sarul*** Konya'da kötü, ergin erik olarak adlandırılmaktadır (Yavaş, 2016:159). ***Sarol*** ya da ***sarul***, sarı ve kırmızı renkte iki türü olan ekşi bir *yaban eriği* olup, literatürde Şavşat ile Artvin ve Ardanuç ağızlarında kullanıldığı belirtilmektedir (Efe, 2012:714; Güneş, 2018:49). Yusufeli'de yapılan ağız çalışmalarında ise halk arafından *yaban eriği* (dağ eriği) anlamında "salor" ve/veya ***sarol***ın kullanıldığı belirtilmektedir (Ertürk, 2015:219; Koruk, 2019:314). Bu erik türü Artvin Merkez ve köylerinde; "erik, tamasğı, camcur, cancur ve kaysefi" gibi isimlerle de adlandırılmakta ve sağlık (şeker hastalığının tedavisi, bağırsak düzenleyici, kabızlık giderici, idrar söktürücü), beslenme (taze ya da kuru gıda ve korova yapımı) amaçlı kullanılmaktadır (Alagöz, 2023:58; Özmen, 2025:59). DS'de ***sarol*** *yaban eriği* (Şavşat-Artvin, Erzurum) ***sarul*** ise kötü/ergin erik (Akşehir-Konya) şeklinde kayıtlı iken, Artvin Merkez ya da Yusufeli için ayrı kayıtlar söz konusu değildir.
22	***Sarul***	*Yaban eriği*	Y	IIa	
23	***Sıremli***	*Karaağaç*	A	I	Artvin Merkez'de ***sıremli*** olarak adlandırılan *karaağaç* (*Ulmus* türlerine verilen genel ad) 30-40 m'ye kadar boylanabilmektedir (Baytop, 2007:153). Literatürde ***sıremli*** kelimesinin Gürcüce'den (Gür. Shemla) Türkçe'ye geçtiği belirtilmektedir (Güllüdağ, 2009:241; Bakhutashvili, 2016:33). Öte yandan literatürde Artvin ilinde *karaağaç* için "tele" teriminin kullanıldığı, Manisa'da ise "meşe" ağacına "karaağaç" ismi verildiği (Sevgi, 2015b:48-55), karaağacın su alanlarının kenarlarında ve kentsel tasarım alanlarında peyzaj düzenlemesi amacıyla kullanılabildiği belirtilmektedir (Surat, 2020:245). Ayrıca Artvin Merkez ve köylerinde odunundan günlük ihtiyaçları karşılayan ekipmanlar ve/veya ekipman parçaları (kızak, tırpan, dirgen, balta, kazma, kürek, keser, çekiç, oklava, dibek ve) yapılmaktadır (Özmen, 2025:59). DS'de ***sremli*** kayıt altına alınmamıştır.

24	***Soç***	*Doğu ladini*	Y	IIa	Yusufeli'de ***soç*** ve Artvin Merkez'de ***kukunar*** olarak adlandırılan *Doğu ladini* (*Picea orientalis* (L.) Peterm.), ülkemizde Melet Irmağı'ndan Kafkas Dağları'na kadar doğal yayılışı bulunan, herdem yeşil, dört köşeli iğne yapraklı ve 35-40 m boylanabilen bir ağaçtır (Sarıbaş, 2016:170). Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde bu ağacın reçine ve yapraklarından çeşitli sağlık sorunlarının (akciğer tüberkülozu, zatürre, egzama, cilt hastalıkları, diyabet, mide ülseri, bağırsak bozukluğu, iltihap, bronşit, yara) tedavisinde kullanılmaktadır (Terzioğlu ve Coşkunçelebi, 2021:316). *Doğu ladini* Artvin ili Şavşat ilçesinde de Yusufeli'ne benzer şekilde ***soç*** olarak adlandırılmaktadır. Erşen Bak ve Çifci (2020)'ye göre de *Doğu ladini* Artvin Merkez'de köknar ya da göknar şeklinde de adlandırılmakta ve bu ağaçtan elde edilen sakız ve reçine halk tarafından mide rahatsızlıkları ile iltihaplı yaraların tedavisinde kullanılmaktadır. DS'de Yusufeli ve Artvin Merkez için sırasıyla **soç** ve **kukunar** kayıtları bulunmamaktadır. ***Soç*** ise ladin/ladin ağacı (Şavşat ve Ardanuç-Artvin) şeklinde kayıtlıdır.
25	***Kukunar***	*Doğu ladini*	A	I	
26	***Şekem***	*Poci*	A	I	Artvin Merkez'de ***şekem*** de denen *poci* (*Osmanthus decorus* (Boiss. & Balansa) Kasaplıgil) adlı bu bitkinin doğal olarak yetiştiği ortamlarda bölge halkı tarafından çay olarak tüketildiği (Güner, 2012; Avcı ve ark., 2024:200) ve peyzaj amaçlı olarak canlı çit ve kentsel tasarım amaçlı kullanılabildiği belirtilmektedir (Surat, 2020:244). Artvin Merkez ilçe ve köylerinde yürütülen saha araştırmalarının sonuçlarına göre halk tarafından iç hastalıklarının tedavisinde ve hayvan yemi olarak da kullanılmaktadır (Erşen Bak ve Çifci, 2020:323; Erşen Bak ve Çifci, 2022:58). DS'de Artvin Merkez için ***şekem*** kaydına rastlanmamıştır.
27	***Takuzana***	*Yaban mersini*	Y	I	Yusufeli'de yöresel olarak ***takuzana*** olarak adlandırılan *yaban mersini Vaccinium* türlerine verilen genel ad olup (Tufanoğlu ve Filiz, 2020:20), "likarpa, ayıüzümü, avcıüzümü ve ayı çileği" gibi isimlerle de adlandırılmaktadır (Güner ve ark., 2012). Ayrıca bu bitki "çalı çileği (Giresun), gara gilik (Erzurum), kuş üzümü (Uludağ-Bursa), lifora (Maçka-Trabzon), yayla liforu (Sürmene-Trabzon), yayla likapası (Rize), yer ligarbası (Sürmene-Trabzon) ve yer liforu (İkizdere-Rize)" gibi yöresel olarak da çok farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Baytop, 2007:76). Bu bitki kentsel tasarım alanlarında peyzaj amaçlı (Surat, 2020:245) ve sağlık alanında (kabız etkili, antiseptik, kuvvet verici ve şeker hastalığına karşı) kullanılabilmektedir (Baytop, 2021:178). Artvin Merkez ve köylerinde farklı isimlerle de (likapa, *yaban mersini*, ayı üzümü, meşe üzümü, morsvi, moci, motsv) adlandırılan bu bitki halk tarafından ağız yaralarının (aft, ülser) ve şeker hastalığının tedavisinin yanında reçel, marmelat ve boya yapımı ve meyve şeklinde de faydalanmaya konu edilmektedir (Erşen Bak ve Çifci, 2022:53; Alagöz, 2023:61; Özmen, 2025:55). DS'de ***takuzana*** şeklinde bir kayda rastlanmamıştır.
28	***Telahaş***	*Devesil*	A	I	Artvin Merkez'de ***telahaş*** olarak adlandırılan *devesil* bitkisinin latincesi *Heracleum sphondylium* L. olup (Duran, 2012; Eker ve ark., 2015:90) yöresel olarak "çağşur, *devesil* ve devesliotu" şeklinde adlandırmaları da söz konusudur (Doğan ve ark., 2014:257). Artvin Merkez ilçeye bağlı bazı köylerde "teleharşi ve telekaş" şeklinde de adlandırılan bu bitkinin halk tarafından taze gövdesi soyularak yenildiği gibi yemek ve turşu yapımında ve hayvan yemi olarak da faydalanıldığı belirtilmektedir

					(Özmen, 2025:54). Erşen Bak ve Çifci (2022) tarafından Artvin Merkez ilçe ve bazı köylerinde yapılan başka bir çalışmada söz konusu bitkiye; "teleharşi, ğel ve ğer" şeklinde yöresel adlar da verildiği belirtilmektedir. DS'de ***telahaş*** kelimesi kayıt altına alınmamıştır.
29	***Tığmela***	*Kızılağaç*	A	I	Artvin Merkezde ***tığmela*** olarak adlandırılan *kızılağaç* bitkisinin latincesi *Alnus glutinosa* (L) Gaertn olup (Aksoy, 2012) literatürde "ahkı ve afku" (Baytop, 2007:176) ile "yaygın (yaykın, yekin)" (Alkayış, 2007:603) ve "kabakızıl" şeklinde yöresel adları da bulunan *kızılağaç* odunundan kereste ve meyvelerinden boya elde edilmektedir (Bulut, 2008:68). Rengi nedeniyle *kızılağaç* olarak adlandırılan bu bitki (Köysal ve Altundağ Çakır, 2020:75) peyzaj amaçlı olarak sorunlu alanların onarımı (Surat, 2020:243) ve süs bitkisi olarak kullanılmasının (Eker ve ark., 2015:92) yanında prostat, hemoroit ve cilt hastalıkları tedavisi (Özhatay ve ark., 2009:616) ile idrar arttırıcı ve kuvvet verici (Baytop, 2021:365) olarak da tıbbi amaçlı faydalanmaya konu edilmektedir. Kırklareli'de yöresel olarak ela ve boya ağacı olarak da adlandırılan *kızılağaç* halk tarafından parazit önleyici olarak kullanılmaktadır (Kültür, 2007:361). Ege Bölgesinde boya ve noya ağacı olarak adlandırılan *kızılağaç* halk tarafından yakacak, süpürge ve eşya imalatıyla birlikte tıbbi amaçlı da kullanılmaktadır (Uysal, 2008:45-46; Akkavak Zurnacı, 2019:57). Yine *kızılağaç* için Balıkesir'de karaçınar, Sındırgı ve Akhisar yöresinde kızılçınar, Giresun yöresinde yaykın ya da yeykin ve Artvin yöresinde tıhmela (Sevgi, 2015b:48-57), Rize yöresinde kezel ağaç (Güneş, 2018:47) isimleri kullanılmaktadır. Artvin Merkezde tığmela olarak adlandırılan *kızılağaç*, bazı köylerde de tıhmela olarak adlandırılmakta ve kereste amaçlı (kaşık, kepçe, oklava vb. yapımı) ve hayvanların iltihaplı yaralarının tedavisinde faydalanılmaktadır (Özmen, 2025:54). Artvin Merkeze komşu Şavşat ilçesinde de halk tarafından *kızılağaç* için Gürcüce kökenli "tıhmela" kelimesinin kullanıldığı belirtilmektedir (Güzel ve Kara, 2019:50) DS'de ***tığmela*** kelimesi kayıt altına alınmamıştır.
30	***Tirimli***	*Sumak*	A	I	Artvin Merkez'de ***tirimli*** denen *sumak* (*Rhus coriaria* L.) 3 m'ye kadar boylanan ve kışın yapraklarını döken bir ağaççıktır. Kabız etkili, kan kesici ve antiseptik etkilere sahip olan *sumak*, derilerin tabaklanması ve yünlü kumaşların boyanmasının yanısıra infüzyon halinde dahilen veya boğaz ve diş etleri hastalıklarında gargara halinde kullanılmaktadır (Ekim, 2012; Baytop, 2021:313). Literatürde *sumak* için eş anlamlı kelimeler; "boya otu, boyacı sumağı, derici sumağı, kır sumağı, mavru (Akseki-Antalya), pamuklu sumak, samak, sarı boya, sarı can, sarı kök, sarı odum, sarı yaprak, somak, somak ekşisi, somak pekmesi, sumaç, sümek, tadım, tahru (Kemaliye-Erzincan), tatari, tehri, teter, tetile, tetini, tetire, tetirli, tetre, tetri, tirimli (Çoruh), tutuba (Borçka-Artvin), tutum" şeklindedir (Baytop, 2007:250; Efe, 2012). Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde *sumak* kelime olarak edebi betimleme aracı şeklinde kullanırken (Karacaoğlan, 2018:108), Artvin Merkez ve köylerinde gıda ve baharat olarak ya da yaraların tedavisinde faydalanılmaktadır (Erşen Bak ve Çifci, 2022:53-59; Alagöz, 2023:58; Özmen, 2025:53). DS'de ***tirimli*** kelimesi kayıt altına alınmamıştır.

3.2. Ormanlar ve Ormancıkla İlgili Yaban Hayvanı Adları

Araştırma bölgesinde orman ekosisteminin önemli bileşenlerinden olan yaban hayvanları ile ormanlarla içiçe yaşayan yöre halkı sürekli etikleşim halindedir. Bu etkileşimin bir sonucu olarak yerelde kullanılan toplam 35 farklı yaban hayvanı ismi (16 isim Artvin Merkez, 17 isim Yusufeli ve 2 isim ise hem Artvin Merkez hem de Yusufeli'de ortak kullanılan) tespit edilmiştir. Her iki ilçede de yöresel ve yaygın kullanılan adları aynı olan iki hayvan türü ***piziki*** (*yaban arısı*) ve ***guvatis*** (*kertenkele*) şeklindedir. Ancak *kertenkele*nin karşılığı olarak Yusufeli'de ***hiliv*** şeklinde bir yöresel kullanım da söz konusudur. İki ilçede ortak kullanılan bu hayvanlar için Türkiye'nin farklı bölgeleri ile birlikte Artvin ilinin diğer yerleşim bölgelerinde de çok sayıda eş anlamlı kullanımlar sözkonusudur (Çizelge 4).

Öte yandan yaygın kullanılan isimleri aynı olan yaban hayvanları için her iki ilçede de farklı yöresel adların kullanımı söz konusudur. Örneğin *ayı* için; Artvin Merkez'de ***avi***, Yusufeli'de ise ***datvi*** kelimesi kullanılmaktadır. Benzer şekilde *solucan* için Artvin Merkez'de ***cakıl***, Yusufeli'de ***caggel*** kullanılırken; *keklik* için Artvin Merkez'de ***roço***, Yusufeli'de ise ***gaggaba*** ve *ağaçkakan* için de Artvin Merkez'de ***kodavi***, Yusufeli'de ise ***godara*** ya da ***meşe horozu*** ismi kullanılmaktadır. Yaban hayvanı adlarına ilişkin bu farklı kullanımlar, Anadolu coğrafyasında hayvan adlarındaki anlam, ses ve söyleniş farklılıklarının yöreden yöreye değişiklik gösterebilmesiyle örtüşmektedir (Sır Dündar, 2021:19). Öte yandan, her iki ilçede aynı yaban hayvanlarına yönelik farklı yöresel adların kullanılması, ağız farklılıklarına, halkın ormanlar ve orman ekosisteminin en önemli bileşenlerinden yaban hayatı ile olan etkileşiminin yoğunluğuna ve bu bağlamda zengin geleneksel bilginin varlığına işaret etmektedir.

Artvin Merkez ve Yusufeli için tespit edilen 35 farklı yaban hayvanı isminin DS'deki kayıt durumu incelendiğinde; 20 yaban hayvanı isminin (%57.1) kayıtlı olmadığı, 13 yaban hayvanı isminin (%37.1) ise yöresel ya da yaygın kullanılan isimle kayıtlı olmasına rağmen kullanıldığı yerler arasında Artvin Merkez ve/veya Yusufeli bulunmadığı ve sadece iki yaban hayvanı isminin (%5.7) Yusufeli için kayıt altına (bir yaban hayvanı isminin yöresel kullanımla aynı anlamda, bir yaban hayvanı isminin de yöresel kullanımdan farklı anlamda) alındığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar araştırma alanında bahse konu yaban hayvanı adlarının bitki adlarına benzer şekilde DS'ye yeterince yansıtılmamış olduğunu göstermektedir.

Artvin ilinde orman ekosistemleri özellikle flora ve fauna çeşitliliği başta olmak üzere biyolojik çeşitlilik açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Bunun bir sonucu olarak il genelinde en fazla ilgi gören ekoturizm faaliyetlerinden biri de yaban hayatı gözlemciliğidir (Surat, 2016:150). İl genelinde yaban hayatı-insan ilişkisinde zaman zaman tarafların birbirleri için tehdit unsuru konumuna gelmeleri insanların tabiatla olan etkileşiminin en üst seviyede ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu etkileşim sürecinde yaban hayvanları özellikle köylerde yaşayan halkın günlük yaşantısının ayrılmaz bir parçası halini almıştır. Bu ise yukarda değinildiği üzere araştırma alanındaki her iki ilçe için farklı ya da ortak yerel yaban hayvanı isimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Öte yandan bitki adlarına benzer şekilde Artvin Merkez ve Yusufeli'de halk tarafından kullanılan bazı hayvan adlarının kültürel etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıktığı ifade edilebilir. Bu bağlamda Artvin Merkez ve Yusufeli'de halk tarafından yaygın şekilde kullanılan yaban hayvanı adları (***koğo*** ve ***pepel***) Gürcüce'den dilimize geçmiş olup (Güllüdağ, 2009:243; Efe, 2012:1036), bu durum Güllüdağ (2009:237) tarafından Artvin Merkez, Şavşat ve Yusufeli ağzında Gürcüce kelimelerin kullanıldığına yönelik yapılan tespitlerle de örtüşmektedir.

Çizelge 4. Yaban Hayvanı Adları Listesi.

YH No	Yaban hayvanı adı		İlçe	DS	Açıklama
	Yöresel	Yaygın kullanılan			
1	***Avi***	Ayı	A	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***avi*** ve ***datvi*** şeklinde adlandırılan *ayı* literatürde Artvin yöresi için "boz ayı" olarak yer almaktadır. Artvin yöresindeki yaban hayatı ekosisiteminin en önemli bileşenlerden biri olan *ayı* ziraat alanları ve arı kovanlarına verdiği zararlar nedeniyle yörede insanlarla yoğun bir etkileşim içindedir (Ambarlı ve Bilgin, 2008; Sağlam ve ark., 2010). Öte yandan, Artvin ilinin diğer bir ilçesi olan Şavşat'ta da *ayı* karşılığı olarak *avi* ve *datvi* (yavru ayılar için de "mosso/mosso aga/balagi") şeklinde adlandırmalar da mevcuttur (Altuntaş, 2019:40). ***Avi*** kelimesi DS'de Artvin'in belli bir bölgesi için kayıt altına alınmış olsa da (Şavşat-Artvin, Göle-Kars) Artvin Merkez için kayıt bulunmamaktadır. Benzer şekilde Yusufeli için de ***datvi*** kelimesi DS'de yer almamaktadır.
2	***Datvi***	Ayı	Y	I	
3	***Bazi***	Eşek arısı	A	I	Artvin Merkez'de *eşek arısı* için kullanılan ***bazi*** ve Artvin Merkez ile Yusufeli'de *yaban arısı* için kullanılan ***piziki*** kelimelerinin Artvin ili genelinde farklı telaffuz ve kullanım şekilleri söz konusudur. Literatürde bu kullanımlardan bazıları şu şekildedir: Artvin ili Şavşat ilçesi ağzında beli sarı olup tombul olan *eşek arısı* için "bızıki (Altuntaş, 2019:41), *yaban arısı* için "buzuki" kelimeleri kullanılmaktadır (Polat, 2000:152). Artvin bölgesinde sarı renkli, gövdesi siyah halka çizgili olan *yaban arısı*na "bizik" denirken, bu isim *yaban arısı*ndan daha büyük kızıl renkli olan *eşek arısı* için de kullanılmaktadır. Yine Yusufeli merkez ve köylerinde; "baz, ***bazi***, bazik, sarı bazik, bizik"; Artvin Merkez köylerinden Ortaköy'de "***bazi***, biziki" ile Zeytinlik'te "bazik, sarı bazik, biziki" gibi isimler kullanılmaktadır. Artvin Merkez Ortaköy'de "biziki" hem *yaban arısı* hem de *eşek arısı* için kullanılmaktadır. Artvin Merkez Zeytinlik'te "biziki" *yaban arısı*, "bazik" *eşek arısı*; Yusufeli Boyalı ve Çevreli köylerinde "bizik/p'izik" *yaban arısı*, "baz" *eşek arısı*; Yusufeli İşhan'da "bazik" *eşek arısı* için kullanılmaktadır. Genellikle "baz", ***bazi*** *eşek arısı için*; "bazik, bizik, biziki" ise sarı *yaban arısı* için kullanılmaktadır (Efe, 2012). DS'de Artvin Merkez için ***bazi***, Artvin ve Yusufeli için ***piziki*** kayıtları bulunmamaktadır. Ancak Artvin Merkez için tespit edilen ***bazi***nin farklı bir yöresel adlandırması bir cins yabani arı karşlığı olarak "bazı" şeklinde Yusufeli için (Yusufeli-Artvin) kayıt altına alınmıştır.
4	***Piziki***	Yaban arısı	A ve Y	I	
5	***Caggel***	Solucan	Y	I	*Solucan* karşılığı olarak Yusufeli'de ***caggel***, Artvin Merkez'de ***cakıl*** kullanılmaktadır. Literatür incelendiğinde *solucan* karşlığı olarak; Artvin ve Ardanuç ağzında "cakel/çekel/ciyakel" kelimelerinin kullanıldığı, Ardanuç ve Şavşat'ta "ciyakel" kelimesinin (cakel, cakela, cakıl, cakkale, cakkel, cakkıl, cekel, ciyakel, ciyakela, çiyakela biçimlerinde telaffuzlarının görüldüğü)

6	***Cakıl***	Solucan	A	IIa	ve Yusufeli'de ise "cakkıl" biçiminde kullanımın yaygın olduğu belirtilmektedir (Efe, 2012:893). DS'de Yusufeli için ***caggel*** herhangi bir şekilde *solucan* karşılığı olarak yer almamaktadır. *Cakıl* ise *solucan* karşlığı olarak yer almakla birlikte (Denizli; Şile-İstanbul; Vakfıkebir-Trabzon) Artvin Merkez için kayda rastlanmamıştır.
7	***Concok***	Karatavuk	Y	I	Yusufeli'de *karatavuk* için kullanılan ***concok*** kelimesine literatürde rastlanmamıştır. Ancak Arslangündoğdu (2013) tarafından hazırlanan ve *karatavuk* için 56 yöresel ismin yer aldığı çalışmada benzer kelimelere rastlanmıştır. Söz konusu çalışmada ***concok*** kelimesiyle yöresel olarak benzer olanlar arasında *karatavuk* için güvercinden küçük bir cins siyah renkli kuş tanımlamasıyla "corcah, corlayık, corlayik (Yusufeli-Artvin)" ya da "çorçuh, çorcuh" (Artvin) ve "karakuş" (Yusufeli-Artvin; Rize) isimleri sayılabilir. DS'de Yusufeli için ***concok*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır.
8	***Culluğ***	*Orman tavuğu*	A	I	Artvin Merkez'de ***culluğ*** ismi halk tarafından *orman tavuğu* için kullanılmaktadır. Kuzeydoğu Anadolu'nun (Artvin dahil) değişik yörelerinde görülen *orman tavuğu*; "karatavuk, yaban tavuğu, meşe tavuğu, dağ horozu, dağıyoruzu, yaban horozu, huş horozu, kafkas horozu ve kafkasya huş tavuğu" gibi isimlerle de adlandırılmaktadır (Oğurlu, 1997:79). DS'de Artvin Merkez için ***culluğ*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır.
9	***Çaçera***	*Kerkenez*	Y	I	Türkiye'nin her yöresinde ve Artvin'de de rastlanan *kerkenez* adlı kuş türü (Göktürk ve ark., 2008:36; Öymen, 2010) Yusufeli'de ***çaçera*** olarak adlandırılmaktadır. Ancak DS'de Yusufeli için ***çaçera*** kaydı bulunmamaktadır.
10	***Çay köpeği* (*Suiti*)**	Su samuru	Y	I	Yusufeli'de ***çay köpeği*** ya da ***suiti*** olarak da adlandırılan *su samuru,* Doğu Karadeniz Karadeniz bölgesindeki akarsuların çoğunda, Çoruh nehri ve yan kollarında yaşamakta ve "dere köpeği" olarak da adlandırılmaktadır (Eroğlu, 2002; URL-6). Ayrıca Yusufeli'de turizm amaçlı *su samuru* gözlem turları yapıldığı da belirtilmektedir (Surat ve ark., 2015:79). DS'de ***çay köpeği*** olmasa da ***suiti***nin yöresel adlandırması olan "süiti" kaydı su samuru olarak bulunmaktadır (Samsun, Amasya, Reşadiye-Tokat, Giresun, Erzincan, Doğubayazıt-Ağrı, Erciş-Van, Bitlis, Ağın-Elazığ, Arapkir-Malatya, Reyhanlı ve Antakya-Hatay, Koyulhisar-Sivas, Mut-İçel), ancak söz konusu kayıt içinde Yusufeli geçmemektedir.
11	***Çay kuşu***	*Derekuşu*	Y	I	Yusufeli'de ***çay kuşu*** olarak adlandırılan *derekuşu*nun Artvin'de gözlemlendiği literatürde belirtilmektedir (Göktürk ve ark., 2008:38). DS'de Yusufeli için ***çay kuşu*** kaydı bulunmamaktadır.
12	***Çihik***	*Alakarga*	Y	IIIb	Yusufeli'de halk tarafından *alakarga* için ***çihik*** kullanılmaktadır.

					DS'de ***çihik*** Yusufeli için kayıt altına alınmış olmakla birlikte bu kayıtta farklı bir kuş için (Uşhum Köyü ağzında "eti lezzetli küçük bir av kuşu, bıldırcın") ***çihik*** kullanıldığı belirtilmektedir.
13	***Gaggaba***	*Keklik*	Y	I	Yusufeli'de ***gaggaba*** ve Artvin Merkez'de ***roço*** olarak adlandırılan *keklik* için Yusufeli'nin bazı köylerinde yaban hayatı gözlem turları yapılmaktadır (Surat ve ark., 2015:79). DS'de Yusufeli için ***gaggaba*** ya da *Artvin için* ***roço*** kayıtları bulunmamaktadır.
14	***Roço***	*Keklik*	A	I	
15	***Gecekuşu***	*Yarasa*	Y	IIIa	Yusufeli'de *yarasa* için ***gecekuşu*** ismi kullanılmaktadır. Literatürde *yarasa* için "karanlıkkuşu" şeklinde kullanımın (Efe, 2012:31) yanında "akşam sabah kuşu, akşamcı guşu, aşamcıguşu/ağşamcıguşu, aşamguşu/ağşamguşu, yarlangeç, yeleser, yeleşe, yelke" gibi kullanımlar da söz konusudur (Çakmak, 2024:169-190). Eski Türkçede *yarasa* için "kepeli, yarısa ve aya yersgü" şeklinde kullanımlar olduğu da belirtilmektedir (Efe, 2018a:341). DS'de Türkiye'nin birçok bölgesinde *yarasa* için ***gecekuşu***nun kullanıldığı ve bu bölgelerden birinin de Yusufeli-Artvin şeklinde kayıtlara geçtiği görülmektedir.
16	***Godara* (*Meşe Horozu*)**	*Ağaçkakan*	Y	IIa	*Ağaçkakan* Yusufeli'de ***godara (meşe horozu)*** Artvin Merkez'de ise ***kodavi*** şeklinde adlandırılmaktadır. Literatürde Artvin ilçelerinde *ağaçkakan* için farklı adlandırmalara rastlanmaktadır: Örneğin Yusufeli ilçesi Demirkent Köyünde "kotova" ve Yağcılar Köyünde "bodovan" (Ertürk, 2015:210; Arslangündoğdu, 2021:64), Şavşat'ta "kodova/kodava, kodana, ağaç delen" (Altuntaş, 2019:40; Arslangündoğdu, 2021:65); Ardanuç'ta "dakdaka", Arhavi ve Hopa'da ise "mk'udi" (Arslangündoğdu, 2021:65) kelimeleri kullanılmaktadır. *Ağaçkakan* Yusufeli'de yürütülen ekoturizm faaliyetleri içinde gözlemlenebilen hayvanlar arasında yer almaktadır (Surat ve ark., 2015:67). DS'de Yusufeli ve Artvin Merkez'de *ağaçkakan* karşılığı kullanılan ***godara (meşe horozu)*** ve ***kodavi*** kelimeleri yer almasa da aynı anlamda kullanılan "ağaç delen, bodovan, dakdaka ve kodana" kelimeleri kayıt alında alınmıştır.
17	***Kodavi***	*Ağaçkakan*	A	IIa	
18	***Guggu***	*Guguk kuşu*	Y	IIa	Yusufeli'de ***guggu*** şeklinde ifade edilen *guguk kuşu*nun, literatürde "kuku, gaggu" vb. çok farklı adlandırmalarına rastlanmaktadır (Efe, 2012:934,1000). *Guguk kuşu ya da* ***guggu***, Yusufeli Demirkent Köyünde de biraz farklı bir söyleyişle "kukki" şeklinde söylenmektedir (Ertürk, 2015:210). DS'de Yusufeli için ***guggu*** kaydı bulunmamakla birlikte ***guggu***nun farklı bölgelerde (Aydın, Erzincan, Sivas, Konya) "baykuş" anlamında kullanıldığı, Şavşat'ta ise yine "baykuş" anlamında "kukku" şeklinde kullanıldığı kayıtlara geçmiştir.

19	***Guvatis***	*Kertenkele*	A ve Y	I	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***guvatis*** olarak adlandırılan *kertenkele,* Yusufeli'de ***hiliv*** olarak da adlandırılmaktadır. Türkiye'nin farklı bölgelerinde çok farklı isimlerle adlandırılan *kertenkele* için kullanılan yöresel isimlerden bazıları; "elepön/elepen, eşemene, gökkele, kellenkeste, koşmankele, koşmari, keler, kara kelte, kertmişkele, gara keler, garakelte, gözen, geltekeler, meşmele, bukalemun, keçemen" şeklindedir (Efe, 2018a:337; Uysal, 2019:210-211; Özden, 2020:51-68; Çakmak, 2024:174-178; Bostan, 2024:222). Literatürde Yusufeli Demirkent Köyünde "hilerzi ve kacoco" kelimelerinin *kertenkele* anlamında kullanıldığı belirtilmektedir (Ertürk, 2015:201,208). Ayrıca Yusufeli'de büyük yeşil *kertenkele* için; "çayan, gogarçama, gök yeşil, xulik'i, quvaç'oç" gibi adlar da kullanılmaktadır (Artvinli, 2013:1018) Şavşat'ta *kertenkele* için "meşmela, veşvele, veşvela ve huluki", Ardanuçta "meşvela, moşvela, moşmola" isimleri de kullanılmakta olup (Altuntaş, 2019:41; Güzel ve Kara, 2019:49), bunlardan "huluki" Gürcüce kökenli bir kelimedir (Güllüdağ, 2009:243). Artvin ve Yusufeli için ***guvatis***, Yusufeli için ***hiliv*** kaydı DS'de bulunmamaktadır.
20	***Hiliv***	*Kertenkele*	Y	I	
21	**Kesegan**	*Yaban domuzu*	A	IIa	Artvin Merkez'de *yaban domuzu* ***kesegan*** olarak adlandırılmaktadır. Literatürde domuz için çok farklı adlandırmalar söz konusudur. Örneğin "canavar, yeye, donguz, donuz, tonguz, tonuz, azılı, böcü, kara böcü" (Efe, 2018a:340; Uysal, 2019:209-211; Özden, 2020:51-69; Çakmak, 2024:190; Neu ve Arslangündoğdu, 2024:25) gibi adlandırmaların yanında Yusufeli ağzında "tonĝuz ve donguz" (Koruk, 2019:92), Yusufeli Erkinis Köyünde "donğuz, hinzir ve keseğan" (Ertürk, 2015:196-204); Şavşat'ta "donguz, ṭonguz, hınzır" isimleri kullanılmaktadır (Altuntaş, 2019:41). DS'de Artvin Merkez için ***kesegan*** kaydı bulunmasa da "kesegen" için "erkek domuz" (Şavşat-Artvin) ve "domuz" (Bulanık-Muş) kayıtları mevcuttur.
22	***Kikina***	*Böcek*	A	I	***Kikina*** Artvin Merkez'de *böcek*(ler) için kullanılan genel bir isimdir. DS'de Artvin Merkez için ***kikina*** kaydı bulunmamaktadır.
23	***Koğo***	*Sivrisinek*	A	I	Artvin Merkez'de *sivrisinek* için ***koğo*** kullanılmaktadır. Eski Türkçe döneminde Anadolu'da *sivrisinek* için; "çibin keye, kimünce/kümiçe, öyez" (Efe, 2018a:336), "peşşe" (Özkan ve Akıl, 2024:626), "kömiçe, kömünçe, üyez, uvez, üvez" (Özden, 2019:1488-1493; Özden, 2020:52-62) kelimelerinin kullanıldığı belirtilmektedir. Ayrıca günümüzde *sivrisinek* için Manisa Demirci'de "tıytıy" (Çakmak, 2024:180), Artvin Şavşat'ta ise "mumli" (Altuntaş, 2019:42) kelimeleri kullanılmaktadır. Güllüdağ (2009:243) Artvin yöresinde kullanılan Gürcüce kökenli kelimeleri konu aldığı çalışmasında yaz sıcaklarında ortaya çıkan ve hayvanların kanını emen bir sinek olarak ***koğo*** kelimesine yer vermiştir.

					DS'de Artvin Merkez için *sivrisinek* karşılığı ***koğo*** kaydı bulunmamaktadır.
24	***Lokora***	*Sümüklü-böcek*	A	IIa	Artvin Merkez'de *sümüklüböcek* için ***lokora*** kelimesi kullanılmaktadır. Literatürde *sümüklüböcek* için; "fişkele" (Uysal, 2019:210), "salyangoz" (Acar, 2017:39), "bezakke" (Haşimi ve Demir, 2022:154), "bazarakı, elbiz, kohlidi/kohlil/khohlil, mahleç, şoğuklu bocik" gibi adlandırmalar yapıldığı, Artvin halk dilinde ise "salyangoz" ile *sümüklüböceğin* birbirine karıştırıldığı ve esasen salyangoz için kullanılan "lokora, lopurtikan ve loydunuk" kelimelerinin her ikisi için de kullanılmakta olduğu belirtilmektedir (Efe, 2012:1014). Artvin'in diğer bir ilçesi Şavşat'ta da *sümüklüböcek* ***lokora*** olarak adlandırılmaktadır (Altuntaş, 2019:42). ***Lokora*** DS'de Artvin Merkez için olmasa da farklı bir söyleyişle "lokoro" (Şavşat-Artvin) şeklinde kayıt altına alınmıştır.
25	***Mimino***	*Atmaca*	Y	I	Yusufeli'de *atmaca* halk tarafından ***mimino*** olarak adlandırılmaktadır. *Atmaca* Yusufeli'de yürütülen ekoturizm faaliyetleri içinde gözlemlenebilen hayvanlar arasında yer almaktadır (Surat ve ark., 2015:77). Literatürde *atmaca* için çok farklı adlandırmalar söz konusudur. Bunlardan bazıları; "alıcı, alıcı guş/alıcı kuş/alıcuş, belibağlı, boz kara, cöre, cura, çalağan/çalagan, çalgam, delice/deluce, delirce" (Efe, 2012:854-914; Uysal, 2019:208-210), "atmaça" (Arslangündoğdu ve Bacak, 2015:20), "gücügen, kücügen, alıcı, laçin" (Özden, 2019:1495; Özden, 2020:47-64), "balaban, akkuş" (Korkut, 2020:210-216), "atmece, tavukalan, tavukçu" (Çakmak, 2024:170-180), "akkuş" (Özezen, 2021:1465), "kuluç, terempe" (Acar, 2017:40-41), "zera (akbaba, kartal, şahin ve *atmaca* için)" (Altuntaş, 2019:40-45) şeklindedir. DS'de Yusufeli için ***mimino*** kaydı bulunmamaktadır.
26	***Mokak***	*Kurbağa*	A	I	***Mokak*** Artvin Merkez'de *kurbağa* için kullanılmaktadır. Literatürde *kurbağa* için çok farklı adlandırmalar söz konusudur. Bunlardan bazıları; "akurga, çırlayık, furno, gıbrağa, gırbuğ, goden, göden, gulbağa, gugurik, gurka, gurvaga" (Efe, 2012:852-956), "çağz" (Özkan ve Akıl, 2024:623), "baka, kurbaka" (Efe, 2018a:341; Özden, 2019:1486-1487), "kurbagı, kurbağı, cırlayık" (Özden, 2020:50-68), "gurbağ/gurbağı" (Çakmak, 2024:176), "kurbağa/ kurboga/kurbuga" (Efe, 2018b:178), "göde" (Acar, 2017:33), "baḳaḳi / gabel (Büyük kurbağalara verilen ad)" (Altuntaş, 2019:42) şeklindedir. DS'de ***mokak*** kelimesi Artvin Merkez için kayıt altına alınmamıştır.
27	***Pepel***	*Kelebek*	Y	IIa	***Pepel*** Yusufeli'de *kelebek* anlamında kullanılmaktadır. Türkiye'nin farklı yörelerinde *kelebek* için; "bedeliza, epelek/epenek, farfatara/fafatura, gongalak, elepek/kepelek/kepenek, perperik, pervene, petaliza, un kurdu" (Efe, 2012:871-1068), "kepelek" (Özden, 2020:68), "baybayuk, kelebe/kebelek/kepelek/köbelek" (Efe, 2018a:336; Efe, 2018b:174-178), "gongolak" (Çakmak, 2024:175), "gebelek, öpelek" (Acar, 2017:38-39) kelimeleri kullanılmaktadır. Öte

					yandan literatürde ***pepel*** isminin değişik bir şekli Artvin yöresindeki Gürcüce kökenli kelimelerden biri olarak "pepela" şeklinde belirtilmiştir (Güllüdağ, 2009:243; Efe, 2012:1036). Ayrıca *kelebek* kelimesinin karşılığı olarak; Ahıska ağzı üzerine yapılan çalışmada "pitpita" (Demiray, 2011:548), Yusufeli ilçesinde yapılan ağız çalışmalarında "pepela" (Ertürk, 2015:218; Koruk, 2019:314) ve Yusufeli Yaylalar köyünde ise "titer" (Efe, 2012:1063) kelimelerinin kullanıldığı belirtilmektedir. *Kelebek* gözlemciliği Yusufeli'de başlıca turizm etkinlikleri arasında sayılmaktadır (Surat ve ark., 2015:77). Artvin Şavşat ilçesinde ise büyük kelebeklere "bebela" ve un içinde yaşayanlara ise "güve" denmektedir (Altuntaş, 2019:41). DS'de ***pepel*** farklı bir yöresel adlandırmayla "pepela" şeklinde (Yusufeli-Artvin) kayda alınmıştır.
28	***Pusunak***	*Sinek yavrusu*	A	I	Artvin Merkez'de *sinek yavrusu* ***pusunak*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de ***pusunak*** kaydına rastlanmamıştır.
29	***Suni*** **(*Samsar*)**	*Gelincik*	A	IIa	Artvin Merkez'de *gelincik* için ***suni (samsar)*** kullanılmaktadır. Adı eski Türk lehçelerinde "sarsal ve küzen" olarak da geçen (Efe, 2018a:338; Efe, 2018b:179) *gelincik*; Anadolu ve Doğu illeri ağızlarında "samsar" (Efe, 2012:1042), Sinop yöresinde "adı denmez" (Acar, 2017:32), Şavşat'ta "senser" şeklinde de adlandırılmaktadır (Altuntaş, 2019:42). DS'de ***suni (samsar)*** Artvin Merkez için buradaki anlamıyla yer almamakla birlikte, "samsar ve sansar" eş anlamlı olarak (Kars) kayda geçmiştir.
30	***Teyin*** **(*Zigzig*)**	*Sincap*	Y	IIa	Yusufeli'de *sincap* ***teyin*** ya da ***zigzig*** şeklinde adlandırılmaktadır. Literatürde *sincap* çok farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Bunlardan bazıları; "arap tavşanı, arnet, çakaloz, çekelez, çooolez, çökelez, dırık, değin, deyin, gala/gale, galle/galli, gelinatı, gevi, hatuncuh, heire/ here, hlio, kale, kaşkaş, kelli, keseğen, tehin/teğin/teyin/tiyin, terik/tirik, zincap" (Efe, 2012:858-1081; Acar, 2017:32; Efe, 2018b:180; Özden, 2019:1495; Özden, 2020:51-61) şeklindedir. Yusufeli'de *sincap* için ***zigzig*** şeklindeki adlandırmanın "zigziga" şeklindeki yöresel adlandırması da söz konusudur (Ertürk, 2015:229). Şavşat'ta *sincap* yerine "teyin/tatarzána/k̲evi/ğ̲ívi (Küçük boyutlu olanlara verilen ad)" kullanılmaktadır (Altuntaş, 2019:42). DS'de Yusufeli için ***teyin*** ya da ***zigzig*** *sincap* olarak kayda geçmemiştir. Ancak ***teyin*** Türkiye'nin birçok farklı yöresi ile birlikte Artvin Ardanuç için DS'de geçmiştir.
31	***Tikiba***	*Kene*	Y	IIa	Yusufeli'de *kene* için ***tikiba*** ismi kullanılmaktadır. *Kene* karşılığında farklı bölgelerde "gene, sakırtlak, genek, köne, sakırku, sakırga, sakurga, yapsı, yavsı, yavsu, yavan" (Acar, 2017:38; Efe, 2018a:336; Efe, 2018b:177-181; Tekin ve Cantürk, 2019:459; Uysal, 2019:212; Özden, 2019:1492; Özezen, 2021:1447), Şavşatta "k̲ırni (kırni)/gena/k̲ord genasi (Kırmızımsı olup herhangi bir yere yapışmamışsa verilen ad)/

					ṭıġírbi (tıgırbi) (Herhangi bir hayvana yapışmış ve şişmişse verilen ad)" (Altuntaş, 2019:44)*, Ahıska Bölgesinde "tippi" (Demiray, 2011:556; Bulut, 2017:12) kullanılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***tikiba*** ya da *kene* kaydı bulunmamakla birlikte, "sağırtlakla" eş anlamlı *kene* (Ordu) kaydı mevcuttur. *Alıntıda bazı kelimelerde yer alan harflerdeki işaretler ilgili kaynakta yöresel sesleri tanımlamak amacıyla kullanılmış olup, işaretlerden arındırılmış parantez içindeki karşılıkları araştırmacılar tarafından eklenmiştir.
32	***Tirin***	*Ardıç kuşu*	Y	I	Yusufeli'de ***tirin*** şeklinde adlandırılan *ardıç kuşu* için, farklı bölgelerde "bakal, bakkal, bukal, bukkal" (Arslangündoğdu ve Bacak, 2015:20), "kırcalı" (Efe, 2017:71), "bozbakkal/bozbakkal, cikla" (Arslangündoğdu, 2013:35) gibi isimler de kullanılmaktadır. DS'de ***tirin*** kaydı bulunmamaktadır.
33	***Ziğarbi***	*Kirpi*	A	IIa	Artvin Merkez'de *kirpi* için ***ziğarbi*** kelimesi kullanılmaktadır. *Kirpi* ile aynı anlamda farklı bölgelerde; "handoşera, khandoşera, kandoşera, kipri, dilpi, tirpi" (Efe, 2012:443-992; Tekin ve Cantürk, 2019:457), Şavşat'ta ise "kipri, zigarbi, zıgabli" (Güllüdağ, 2009:243; Altuntaş, 2019:44) kullanılmaktadır. DS'de ***zığarbi*** *kirpi* olarak (Şavşat-Artvin) yer almakla birlikte Artvin Merkez için kayıt yer almamaktadır.
34	***Zilakvi***	*Karayılan*	A	I	Artvin Merkez'de *karayılana* (parlak siyah renkli yılan) ***zilakvi*** denmektedir. Literatürde Türkiye Türkçesinde yılan karşılığı olarak; "ılan, yerdegezen, ef'i, yılang, cılan, cıllan, ılan, ilan (ilon), yulan" kelimelerinin kullanıldığı ve rengine göre adlandırılan yılan tülerinden birinin kara yılan olduğu belirtilmektedir (Biray, 2014:32; Efe, 2018a:337; Efe, 2018b:175; Uysal, 2019:211). Yusufeli'de yılan için "ılan, ilan" (Ertürk, 2015:203), Şavşat'ta ise yılan ve benzeri sürüngenlerin tamamına "bocuk" denmektedir (Altuntaş, 2019:43). DS'de Artvin Merkez için ***zilakvi*** kaydı bulunmamaktadır.
35	***Zuzuna***	*Altın böceği*	A	IIa	Artvin Merkez'de *altın böceği* ***zuzuna*** olarak adlandırılmaktadır. Altın böcek (altınböcek) karşılığı olarak zuzuna kelimesine literatürde sadece Çınar (2019:63) çalışmasında rastlanmıştır. DS'de ise ***zuzuna*** vızıdayan bir sinek çeşidi olarak kayıtlı (Ardanuç-Artvin) olup, Artvin Merkez için ayrı bir kayıt bulunmamaktadır.

3.3. Ormanlar ve Ormancılıkla İlgili Diğer Terimler

Araştırma alanında önceki bölümlerde sunulan yöresel bitki ve yaban hayvanı isimleri dışında ormanlar ve ormancılıkla ilgili yöre halkı tarafından kullanılan 72 farklı terim (24 terim Artvin Merkez, 33 terim Yusufeli ve 15 terim ise hem Artvin Merkez hem de Yusufeli'de ortak kullanılan) tespit edilmiştir (Çizelge 5). Bahse konu 72 terimi araştırma alanındaki halkın ormanlar, ormanlardan elde edilen faydalar ile ormancılıkla olan ilişkileri

itibariyle dört ana başlık* altında toplamak mümkündür. Bu başlıklar; "odun ve odun kökenli ürünler" (OR2, OR7, OR8, OR10, OR12, OR14, OR18, OR20, OR21, OR26, OR27, OR30, OR31, OR36-OR42, OR48, OR49, OR54, OR56, OR63, OR64)", "odun dışı ürünler" (OR1, OR4-OR6, OR9, OR13, OR17, OR19, OR28, OR29, OR32, OR33, OR50, OR52)", "alet ve ekipmanlar" (OR3, OR16, OR23-OR25, OR34, OR35, OR43, OR51, OR61, OR65, OR66, OR68, OR69, OR71)" ve "ormanlar ve ormancılık işleri" (OR11, OR15, OR22, OR44-OR47, OR53, OR55, OR57-OR60, OR62, OR67, OR70, OR72)" şeklinde belirlenmiştir.

Bahse konu başlıklar altında yer alan yöresel terimlerin bir kısmı Artvin Merkez ve Yusufeli'de ortak (ifade ve anlam olarak) kullanımlarıyla dikkat çekmektedir. Nitekim "odun ve odun kökenli ürünler" başlığı altında yer alan 26 terimden üç tanesi (***bedevra, bodlak ve kerput***) Artvin Merkez ve Yusufeli'de ortak kullanılmaktadır. Artvin yöresinin orman varlığı açısından zengin olmasına bağlı olarak ***bodlak, kerput*** ve özellikle ***bedevra*** *(hartama)* kelimeleri iki ilçeyle birlikte Artvin yöresinde yaygın şekilde kullanmaktadır. Günümüzde alternatif çatı örtü malzemelerinin (sac vb.) de etkisiyle hammaddesini ağaçların oluşturduğu ve ahşap meskenlerde çatı örtü malzemesi olarak kullanılan ***bedevra***nın mesken çatılarında kullanımı bitme noktasına gelmiş olsa da ahır ve samanlık gibi eklentilerde az da olsa kulanılmaya devam etmektedir (Orhan, 2015). Bedevra Artvin yöresinde geçmişten bugüne halkın ormanlardan faydalanma biçimlerinin tipik örneklerinden biridir. Orhan ve ark. (2019) tarafından Artvin ilinin Ardanuç, Borçka ve Şavşat ilçelerindeki kırsal yerleşimlerde ahşap meskenleri konu alan çalışmada da ***bedevra***nın çatı örtüsü malzemesi olarak kullanıldığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla ***bedevra*** kelimesinin Artvin genelinde araştırmaya konu iki ilçeye ilaveten daha geniş bir kullanımından söz etmek mümkündür.

Benzer şekilde "odun dışı ürünler" başlığı altındaki 14 terimden dört tanesi (***kokola, çiçip, galo*** ve ***neker***) de her iki ilçede ortak kullanılmaktadır. Bunlardan ***çiçip*** ve ***neker*** her iki ilçede en fazla faydalanmaya konu edilen odun dışı ürünler olarak öne çıkmaktadır. Nitekim ladin ağaçlarından elde edilen ve çam sakızı olarak da adlandırılan ***çiçip*** (Yusufeli'de ayrıca ***gongoh*** olarak da adlandırılmaktadır.) insanlar tarafından tüketilirken, *meşe ağacı*nın dallarından elde edilen ***neker*** ise hayvan yemi olarak faydalanılan ürünlerdir.

Alet ve ekipmanlar başlığı altında yer alan 15 terimden her iki ilçede de ortak olanlar; ***bıçkı, dehre, kanca, kuski (küski)*** ve ***variyoz*** terimleridir. Bunlardan kanca (tomrukların kamyon üstünde sabit tutulması amacıyla kullanılan demir parçası) sadece ormancılık işlerinde kullanılırken, diğerleri hem ormancılıkta hem de gündelik işlerde kullanılan ve odundan yapılmış ya da bünyelerinde odun esaslı parçaları barındıran alet ve ekipmanlardır.

Son olarak, "ormanlar ve ormancılık işleri" başlığı altında yer alan on yedi terimden orman yetiştirme ve üretim faaliyetleri ile ilgili ***cillanmağ, mikaf*** ve ***satar*** terimleri Artvin Merkez ve Yusufeli'de ortak kullanılan terimlerdir.

Araştırma alanında bitki ve hayvan adları dışında derlenen yöresel ormancılık terimlerinin çeşitliliği ve zenginliği, yörenin zengin orman kaynaklarıyla halkın yoğun etkileşiminin bir sonucu olarak değerlendirebilir. Buna karşılık bu terimlerin önemli bir bölümünün araştırma alanındaki bitki ve hayvan adlarına benzer şekilde DS'de kayıtlı olmasa da araştırma alanında yürütülen çeşitli araştırmalara da konu edildiği üzere özellikle kırsalda yaşayan halkın günlük yaşantısının ayrılmaz bir parçası olduğu görülmektedir.

Özetle bitki ve hayvan adlarına benzer şekilde ormancılıkla ilgili diğer terimler de araştırma bölgesi halkının kültür, geleneksel bilgi, ormanla olan ilişkilerini ve ormanlardan faydalanma şekillelerinin çok yönlü olarak anlaşılmasına imkân sağlamaktadır.

* Her bir başlığın devamında Çizelge 5'teki ilgili terimlerin numaraları parantez içinde verilmiştir.

Çizelge 5. Ormancılıkla İlgili Diğer Terimler.

OR No	Ormancılıkla ilgili diğer terimler		İlçe	DS	Açıklama
	Yöresel	Yaygın kullanılan			
1	***Akal***		A	I	***Akal*** Artvin Merkez'de kestane gibi bazı orman ağaçlarının meyvelerinin iç kısmına verilen isimdir. DS'de ***akal*** bulunmamaktadır.
2	***Bedevra***	*Hartama*	A ve Y	IIIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***bedevra*** şeklinde adlandırılan *hartama*, Ahıska ağzında çatıyı örtmek için kullanılan ayrılmış ince tahta ya da ağaç parçaları olarak tanımlanmakta olup, "bedevre/bedevra/bedavra ya da pedavra" olarak da ifade edilmektedir (Bulut, 2017:13; Güzel ve Kara, 2019:47; Davulcu, 2020:40; Göçmen ve Mazlum, 2021:60). Doğu Karadeniz bölgesinde ormancılık mıntıkalarında kiremit yerine kullanılan *hartama*, genellikle lifleri düzgün ladin ağaçlarından 10-15 cm genişliğinde 100-120 cm boyunda elde edilen yarma tahtalardır (Sevgi, 2015b:47). ***Bedevra*** Yusufeli ağzında "bedevre" şeklinde çatıya örtülen ince tahta anlamında kullanılmasının (Koruk, 2019:302) yanında duvarı örerken çamuru tutması için çakılan tahta çıta anlamında da kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:188). DS'de *bedevra* Artvin Merkez ve Yusufeli için değil sadece Artvin ili Şavşat ilçesi için kayıtlara geçmiş olsa da farklı bir yöresel adlandırması olan "bedevre" diğer bazı illerle birlikte Artvin köyleri (Artvin Merkez ve Yusufeli dahil) şeklinde kayıtlara geçmiştir.
3	***Bıçkı***	*Testere*	A ve Y	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de yaygın şekilde kullanılan ***bıçkı*** tahta veya ağaç biçmekte kullanılan, karşılıklı iki sapı olan ve iki kişi tarafından kullanılan büyük *testere* olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025). Doğu Anadolu Bölgesi illeri ağızlarında ***bıçkı*** için; "bıhcı, bıhçı, bıhçi, bıhşı, bışgı, bışhı, bışkı, boşhu, buçhi, buhçi, desdere, dörpi, gırdabel, hızar, hizar, leb, leblep, pışkı" gibi adlandırmalar da söz konusudur (Tuğluk, 2022:77). Bıçkı Yusufeli'de "biçki" şeklinde de kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:188). DS'de ***bıçkı*** ile *testere* (Şavşat, Ardanuç-Artvin ve Türkiye'nin bir çok ili) anlamında kayıt altına alınmış olmakla birlikte, Artvin Merkez ve Yusufeli için kayıt bulunmamaktadır.
4	***Bicoka***	*Kozalak*	Y	I	*Kozalak* karşılığı olarak; Yusufeli'de ***bicoka,*** Artvin ve Yusufeli'de ise ***kokola*** kullanılmaktadır. Ayrıca aynı anlamda Yusufeli'de "kitina (çam kozlağı)" kelimesi de kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:209). ***Bicoka*** iğne yapraklı ağaçların kozalağı anlamında Şavşat'ta da kullanılmaktadır (Yıldız, 2009). Şavşat'ta ayrıca ***bicoka***nın başka yöresel adlandırmalarına (bico, bijo, bicice/bicico/bijijo/bijijo) da rastlanmaktadır (Akkoyun, 2009:224; Efe, 2012:209; Torun, 2021:611). Benzer şekilde *kozalak* anlamında "forazlak" (Efe, 2012:373), "gıcı, kozak" (Sevgi, 2015b:46-49) kelimeleri de farklı yörelerde kullanılmaktadır. DS'de Yusufeli ile Artvin Merkez ve Yusufeli için sırasıyla ***bicoka*** ya da ***kokola*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır.
5	***Kokola***	*Kozalak*	A ve Y	I	
6	***Bidne***	*Yaprak*	Y	IIIa	Yusufeli'de hayvanların altına serilen *yaprak* için ***bidne*** kelimesi kullanılmaktadır. DS'de ***bidne*** kışın hayvanların altına serilen *yaprak* olarak Yusufeli için kayıt altına (Yusufeli-Artvin) alınmıştır.
7	***Bodlak***		A ve Y	I	Artvin ve Yusufeli'de öz odunu çürümüş diri odunu sağlam kütüklere ***bodlak*** adı verilmektedir. DS'de ***bodlak*** kayıt altına alınmamıştır.
8	***Bodohli***		A	I	Artvin Merkez'de ***bodohli*** kelimesi soyulması zor olan ağaçlar için kullanılmaktadır. DS'de ***bodohli*** Artvin Merkez için kayıt altına alınmamıştır.

9	***Buzgel***		A	IIIa	Artvin Merkez'de kestanenin meyvesinin dikenli dış kabuğuna ***buzgel*** denmektedir. Okan ve ark. (2017:25) kestaneyle ilgili terimleri konu aldıkları çalışmalarında ***buzgel***i kestane meyvesini sarmalayan *kirpi* gibi dikenli meyve örtüsü olarak tanımlamaktadırlar. Bahse konu çalışmada farklı bölgelerde "kozaki, *kirpi*, topur, pış, yumak, kumuşi, zizgi" kelimelerinin ***buzgel***e eş anlamlı olarak kullanıldığı, Artvin'in Arhavi ve Murgul ilçelerinde ise ***buzgel*** kelimesinin kullanıldığı belirtilmektedir. DS'de ***buzgel*** kestenanenin dikenli kabuğu şeklinde Artvin Merkez'e bağlı bir köy için (Berta-Artvin) kayıt altına alınmıştır.
10	***Cerek***		A	IIa	Artvin Merkez'de ***cerek*** kelimesi tarla ve bahçe çeperlerinde kullanılan 5-10 cm çapında odunlar için kullanılmaktadır. Literatürde de kesilip dalları budanmış, ince uzun orman ağacı; uzun ağaç dalı ve sırık şeklinde tanımlanan ***cerek*** Artvin ve Ardanuç ağzında kullanılan kelimeler arasında sayılmaktadır (Efe, 2012:236). Ayrıca benzer anlamlarda ***cerek*** Amasya, Çankırı ve Çayıralan (Sevgi, 2015b:43); Çankırı, Kırşehir, Niğde, Kayseri, Sivas (Yavaş, 2016:8); Ordu (Ateş, 2015:129) illerinde de kullanılmaktadır. DS'de ***cerek*** Türkiye'nin farklı bölgeleri için kayıt altına alınmış olsa da Artvin Merkez için kayıt altına alınmamıştır.
11	***Cillanmağ***		A ve Y	IIa	Arvin Merkez ve Yusufeli'de bitkinin/tohumun çimlenmesi anlamında ***cillanmağ*** kelimesi kullanılmaktadır. Bu kelimenin "Cillanmag/Cillenmeg" şeklindeki yöresel adlandırmaları Azerbaycan (Cebrayil- Büyük mercanlı)'da filizlenmek (Kemaloğlu, 2013:80), Artvin Ardanuç ilçesinde ise "çillanmah" şeklindeki yöresel adlandırması ise yeşermek anlamında kullanılmaktadır (Özkan, 2007:214). DS'de ***cillanmağ*** "cillanmak" (Şavşat-Artvin) ve "çillenmek" (İsmetiye-Bursa, Kandıra-Kocaeli, Taşköprü-Kastamonu, Boyabat-Sinop, Samsun, Merzifon ve köyleri-Amasya, Ünye-Ordu, Merkez ilçe-Rize, Zile-Tokat, Maçka ve köyleri-Trabzon, Bitlis, Gürün ve Gemerek-Sivas, Boğazlayan-Yozgat, Haymana ve Şereflikoçhisar-Ankara, Pınarbaşı-Kayseri, Bor-Niğde) şeklinde farklı yöresel adlandırmalarla kayıt altına alınmış olsa da Artvin Merkez ve Yusufeli için bir kayıt bulunmamaktadır.
12	***Cincval***	*Çıra*	Y	IIb	Yusufeli'de ***cincval*** olarak adlandırılan *çıra*, literatürde çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü olarak tanımlanmaktadır (Almak, 2006:83). DS'de ***cincval*** karşılığı olarak Türkiye'nin farklı bölgeleri için *çıra* kayıt altına alınmış olsa da Yusufeli için herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.
13	***Çağala***	*Çağla*	A	IIa	Artvin Merkez'de *çağla* için kullanılan ***çağala*** kelimesinin, literatürde Türkiye Türkçesi ağızlarında tüm meyve veren yabani (aşılanmamış) ağaçlar için kullanılan olgunlaşmamış meyve anlamında da kullanıldığı belirtilmektedir (Bulut, 2022:115). DS'de ***çağala*** Türkiye'nin farklı bölgeleri için olgunlaşmamış/olmamış meyve anlamında kayıt altına alınmış, Artvin ilinde ise kayıt sadece Ardanuç ve Şavşat ilçeleri için bulunurken, Artvin Merkez için bulunmamaktadır.
14	***Çali çirpi***		Y	I	Yusufeli'de kuru ve ince ağaç dallarına ***çali çirpi*** adı verilmektedir. Ayrıca çali çirpi kelimesinin farklı bir yöresel adlandırması olan "çalı çırpı" için Yusufeli ağzında "çirpi" kelimesinin kullanıldığı da beliriltmektedir (Koruk, 2019:304). Yine farklı bölgelerde çalı çırpı için ateş turuşturmaya yarayan malzeme anlamında "tuturu/tuturuk" ya da "süldürgen" şeklinde adlandımalar da mevcuttur (Efe, 2012:742-788). DS'de **çali çirpi** Yusufeli için kayıt altına alınmamıştır.
15	***Çamlamak***		Y	II	Yusufeli'de ormanda odun üretimi yapılırken kesilen bir ağacın diğer ağaçlara dayanıp yere düşmemesi ***çamlamak*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de ***çamlamak*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır.
16	***Çicikar***		A	IIa	***Çicikar*** Artvin Merkez'de çit kapısı anlamında kullanılmaktadır. Literatürde ***çicikan***ın farklı bir yöresel adlandırması Artvin ağzındaki Gürcüce kelimeler arasında parmaklıklı bahçe, ahır veya çit kapısı karşılığı olarak "çi'çkar" (Güllüdağ, 2009:244) ya da Şavşat'ta ahşaptan yapılmış

					ızgara şeklindeki bahçe kapısı anlamında "çiçkar" (Yıldız, 2009) şeklinde yer almaktadır. ***Çicikar*** DS'de "çiçikar" şeklinde farklı bir yöresel adlandırmayla kayıt altına alınmış (Şile-İstanbul) olsa da Artvin Merkez için bir kayıt söz konusu değildir.
17	***Çiçip***		A ve Y	I	***Çiçip*** Artvin Merkez ve Yusufeli'de çam sakızı için kullanılmaktadır. Farklı bölgelerde çam sakızı karşılığı olarak "karasakız" (Efe, 2012:602), "akındırık, reçine" (Ateş, 2015:48) kelimeleri kullanılırken, Şavşat'ta ise yuvarlak ya da boncuk şeklinde çam sakızı olarak tanımlanarak "cicip, sisip" olarak ifade edilmektedir (Güzel ve Kara, 2019:42; Torun, 2021:637). DS'de Artvin Merkez ve Yusufeli için ***çiçip*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır
18	***Çiçvi***		A	I	Artvin Merkez'de çam ağacının kuruyup yere dökülen dallarına ***çiçvi*** denilmektedir. ***Çiçvi*** Şavşat'ta "sisvi/sivsi" şeklindeki yöresel adlandırmalar ile kullanılmakta, çamın kurumuş iğne yaprakları olarak tanımlanmaktadır (Torun, 2021:637). DS'de ***çiçvi*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır.
19	***Çiski***		A	I	Artvin Merkez'de çam, ladin, göknar gibi ağaçların yapraklarına ***çiski*** adı verilmektedir. Literatürde de Artvin ağzındaki Gürcüce kelimeler arasında iğne yapraklı ağaçların yapraklarının "çiski" olarak adlandırıldığı belirtilmektedir (Güllüdağ, 2009:241; Bakhutashvili, 2016:29). DS'de ***çiski*** şeklinde bir kayıt bulunmamaktadır
20	***Çipekli***		A	I	Artvin Merkez'de ince uzun çubuğa ***çipekli*** denmektedir. DS'de ***çipekli*** kayıt altına alınmamıştır.
21	***Çipel***		Y	IIa	***Çipel*** Yusufeli'de ince söğüt dalı anlamında kullanılmaktadır. DS'de ***çipel*** Yusufeli için ince söğüt dalı olarak kayıt altına alınmamış olmakla birlikte, çalı çırpıya karşılık benzer bir anlamla (Şiran-Gümüşhane) kayıtlıdır.
22	***Çisgan***		Y	I	Yusufeli'de sık küçük çalıların ve dikenlerin sıkça bulunduğu alan ***çisgan*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de ***çisgan*** kayıt altına alınmamıştır.
23	***Çuçuka***		A	I	Artvin Merkez'de toprağı kazmada kullanılan küçük çapa ***çuçuka*** olarak adlandırılmaktadır. Literatürde *çuçuka* kelimesinin Gürcüce'den (Gür. Çaçunkra) Türkçe'ye geçtiği Artvin ağzında küçük çapa anlamında "ça'çuka, 'çu'çuka, kaçuka" şeklinde kullanıldığı belirtilmektedir (Güllüdağ, 2009:242). Türkiye'nin farklı bölgelerinde küçük çapa anlamında; "meğel, çepin/çepen, çöte/çövmel/çövte, iğeş, iskelit, kehni /kehne, kepni, tirpit" kelimeleri de kullanılmaktadır (Ateş, 2015:395; Yavaş, 2016:111-167). DS'de ***çuçuka*** kayıt altına alınmamıştır.
24	***Dehre***		A ve Y	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ahşap saplı kesici alete ***dehre*** adı verilmektedir. Artvin'de ağaç budamada kullanılan ağzı eğri balta olarak tanımlanan ***dehre*** (Türkiye Kültür Portalı, 2025) özellikle yaprak (neker) kesmeye yarayan bir tür kesici alet olarak Yusufeli ve Şavşat ağızlarında yaygın şekilde kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:195; Torun, 2021:619). Ayrıca Azarbeycan'da da odun, ağaç kesme aleti olarak tanımlanan ***dehre*** (Kemaloğlu, 2013:69) için Doğu Anadolu Bölgesi illeri ağızlarında "dahra, dahre/dare, derhe" gibi adlandırmalar da söz konusudur (Tuğluk, 2022:77). DS'de ***dehre*** Türkiye'nin birçok bölgesi için kayıt altına alınmış olup, bu kayıtlarda Yusufeli (Yusufeli-Artvin) bulunmakta ancak Artvin Merkez yer almamaktadır.
25	***Dirgan***		A	IIa	Artvin Merkez'de ot ya da saman için kullanılan tahta ya da demirden ucu çatallı alete ***dirgan*** denmektedir. ***Dirgan***ın bir yöresel adlandırması olan "dirgen" için Anadolu'nun farklı ağızlarında; "adanat, anadut, dıgan, şana" kelimleri de kullanılmkatadır (Öztürk ve Kaya, 2015:588-601). DS'de ***dirgan*** kaydı Yusufeli (Yusufeli Uşhum Köyü) ile birlikte pek çok il (bölge) için de bulunurken, Artvin Merkez için kayıt bulunmamaktadır.

26	***Doruk***		Y	IIa	Yusufeli'de çam, göknar, ladin ağaçlarının küçük olanları *doruk* olarak adlandırılmaktadır. Literatürde Yusufeli'deki kullanımına benzer şekilde (büyümemiş ağaç/genç çam ya da çam, ardıç, katran köknar fidanları) Türkiye Türkçesi ağızlarında doruk/doruh şeklindeki kullanımları söz konusudur (Efe, 2012:333; Sevgi, 2015b:44-45). DS'de Yusufeli için buradaki anlamıyla bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak benzer anlamlı (çam, ardıç, katran, köknar fidanı) *doruk* kaydı Şavşat-Artvin ile birlikte Anadolu'nun pek çok farklı yöresi için DS'de bulunmaktadır.
27	***Golo***		Y	IIIb	Yusufeli'de 40-50 cm çapındaki kısa ve yuvarlak odun parçasına ***golo*** adı verilmektedir. Şavşat'ta da yaklaşık yarım metre boyunda, balta ile yarılarak odun (yarmaça) elde edilen tomruk parçasına golo adı verilmektedir (Yıldız, 2009). DS'de ***golo*** buradaki parçasından farklı bir anlamda (bir çeşit ot) Yusufeli için kayıt altına alınmıştır.
28	***Gongoh***	*Çam sakızı*	Y	I	Yusufeli'de yöresel olarak soç olarak adlandırılan ladin ağaçlarından elde edilen *çam sakızı*nın toplanmış hali ***gongoh*** olarak adlandırılmaktadır. Artvin ağzında ***gongoh***un bir başka yöresel adlandırması kinkoh (sakız özelliğini yitirmiş *çam sakızı*) olarak da kullanılmaktadır (Türkiye Kültür Portalı, 2025). DS'de ***gongoh*** kaydı bulunmamaktadır.
29	***Galo***		A ve Y	IIIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de bir tür yabani ot yaprağına ***galo*** adı verilmektedir. *Galo* uzun saplı iri yapraklı, yemeklik bir ot (Türkiye Kültür Portalı, 2025) olup, Artvin'de şekerpancarı (Güneş, 2018:47) olarak da adlandırılmaktadır. DS'de ***galo*** sadece Yusufeli için şeker pancarı tanımıyla kayıt altına alınmıştır.
30	***Haşar***		A	IIa	Fasulyelerin yanına çakılan ince çubuğa/sırığa Artvin Merkez'de ***haşar*** Yusufeli'de ***şakar/şahar*** adı verilmektedir. Literatürde ***haşar***, Ahıska ağzında uzun, ince sırık (Demiray, 2011:531), Yusufeli Demirkent Köyü ağzında ise fasulye sırığı anlamında kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:221). DS'de ***haşar*** ve ***şahar*** kelimelerinin her ikisi de kayıt altına alınmıştır. Ancak ***haşar*** kaydı (Yusufeli, Şavşat-Artvin) Artvin Merkez için yer almazken, şahar kaydı (Yusufeli, Şavşat-Artvin) Yusufeli için bulunmaktadır.
31	***Şakar (Şahar)***		Y	IIIa	
32	***Ğezel***		A	I	Artvin Merkez'de kurumuş yapraklara ***ğezel***, Yusufeli'de ise ***kezel*** denmektedir. Kuruyup dökülen ağaç yapraklarına Rize'de ***ğezel***in farklı bir yöresel adlandırması olan hezel (Güneş, 2018:47). Çanakkale havalisinde ise gazal/gazel (ölü örtünün yaprak ve ibreler topluluğu) kelimeleri kullanılmaktadır (Sevgi, 2015b:46). DS'de ***ğezel*** ya da ***kezel*** şeklinde Artvin Merkez ya da Yusufeli için bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak sararmış yaprak/ sararıp dökülen yaprak tanımlamasıyla gezel (Şiran-Gümüşhane, Erzurum) ve kuru yaprak, gazel tanımlamasıyla da kezel (Erciş-Van) kayıtları bulunmaktadır.
33	***Kezel***		Y	IIa	
34	***Kanca***		A ve Y	I	Artvin Merkez ve Yusufeli'de kamyon üstündeki tomrukları sabit tutmaya yarayan uçları sivri ve eğri demir parçalarına ***kanca*** adı verilmektedir. ***Kanca*** Yusufeli ağzında kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:208). DS'de buradaki anlamıyla Artvin Merkez ve Yusufeli için bir kayda rastlanmamıştır.
35	***Kav***		A	IIa	Artvin Merkez'de ucu çengelli ağaç (dal) parçası ***kav*** adı verilmektedir. Artvin'de meyve dallarını ya da samanlıktaki otu yakına çekmek için kullanılan ucu çengelli sopaya ***kav*** denmektedir (Türkiye Kültür Portalı, 2025). DS'de çok farklı anlamlarına yer veilen ***kav*** için burdaki anlamına en yakın olanı samanlıktan otu çekmek için kullanılan ucu eğri ağaç şeklinde kayıt (Şavşat-Artvin) bulunsa da Artvin Merkez için böyle bir kayıt yoktur.
36	***Kavlak***		Y	IIa	Yusufeli'de ayaktayken (dikili haldeyken) kuruyan ağaçlar için ***kavlak*** kelimesi kullanılmaktadır.

					Literattürde ***kavlak*** Ordu ağzında "kof, boş ve faydasız" anlamında kullanılırken (Ateş, 2015:351) ayrıca "kestane" anlamında da kullanıldığı belirtilmektedir (Baytop, 2007:163). Kavlak DS'de Yusufeli için bir kayıt olamasa da içi çürük kurumuş ağaç şeklinde bir kayıt (Şavşat-Artvin) söz konusudur.
37	***Kerput***		A ve Y	I	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ağaç kabuğuna ***kerput*** adı verilmektedir. DS'de ***kerput*** için bir kayıt bulunmamaktadır.
38	***Komant***		Y	I	Yusufeli'de kesilmiş kütük parçasına ***komant*** denmektedir. DS'de ***komant*** için bir kayıt bulunmamaktadır.
39	***Kont***		Y	IIIa	Yusufeli'de dört yanı düzgünce kesilmiş uzun ağaçlara (tomruklara) ***kont*** adı verilmektedir. Yusufeli ilçesi Demirkent Köyü ağzında yapıların üstündeki ağaç kiriş ya da kolonların da ***kont*** olarak adlandırıldığı belirtilmektedir (Ertürk, 2015:210). DS'de ***kont*** binaların üsütne atılan kiriş şeklinde Yusufeli için kayıt altına alınmıştır.
40	***Kontlik***		A	I	Yusufeli'de çapı 30 cm'den büyük kısa tomruk parçasına ***kontlik*** denmektedir. Artvin'de silindir şeklinde kesilmiş oturmak için kullanılan kısa, kalın ağaç parçasına (Türkiye Kültür Portalı, 2025) ve Yusufeli ilçesi Demirkent Köyü ağzında ağaç tomruklarının kısa kısa kesilmiş her bir parçasına (Ertürk, 2015:210) ***kontlik*** denmektedir. DS'de ***kontlik*** için bir kayıt bulunmamaktadır
41	***Koşat***		A	IIa	Artvin Merkez'de ahşap ev yapılırken zemin katı sağlamlaştırmak için ev tabanına boydan boya yatırılan; kalın, uzun ve sağlam ağaç karşılığı olarak ***koşat*** kelimesi kullanılmaktadır. Literatürde ***koşat*** karşılığı olarak; Ahıska Türkleri ağzında tavan kirişi (Demiray, 2011:538), Artvin'de evlerin üstünü örtmek için konulan kalın ağaç (Türkiye Kültür Portalı, 2025), Yusufeli Demirkent Köyü ağzında ahır kirişi olarak kullanılan tomruk (Ertürk, 2015:208), Şavşat'ta ahşap ahır kolonu (Yıldız, 2009) ya da kapı üstünden geçen kalas (Polat, 2000:159) kelimeleri kullanılmaktadır. DS'de ***koşat*** evlerin, kulübelerin üstünü örtmek için konulan ağaçlar, tavan kirişleri şeklinde kayıt altına (Yusufeli, Ardanuç, Şavşat-Artvin; Çıldır-Kars; Pınarbaşı-Kayseri) alınmış olmakla birlikte, Artvin merkez için ayrı bir kayıt bulunmamaktadır.
42	***Kota***		A	IIa	Artvin Merkez'de köşeli küçük sert odun parçası ***kota*** olarak adlandırılmaktadır. Literatürde kotanın Gürcüce kökenli ve Artvin için farklı anlamlarıyla (iplik makinası; kapıların, pencerelerin açılmaması için çakılan küçük tahta; boyundurukta zincir ya da kayışın kaymasını önleyen iki küçük ağaç çivi, maluj) birlikte küçük ağaç parçası anlamında da kullanıldığı belirtilmektredir (Güllüdağ, 2009:242; Bakhutashvili, 2016:31). Yine Artvin Yusufeli Demirkent Köyü ağzında da kapı kilidi anlamında (Ertürk, 2015:210), Şavşat'ta ağaç çivi anlamında (Yıldız, 2009) kullanılmaktadır. DS'de Artvin Merkez için kayıt bulunmayaıp, buradaki bazı anlamlar (makara ve ağaç çivi) Şavşat için kayıt altına alınmıştır.
43	***Kuski*** (***Küski***)		A ve Y	IIa	Yusufeli'de ormanlardaki üretim sahalarında tomruğu hareket ettirmek için levye (kaldıraç) yerine kullanılan yaş odun parçasına ***kuski/küski*** denmektedir. Artvin'de ***kuski*** iki farklı anlamda (1-Fasulye, mısır gibi bitkilerin tanelerini döverek ayırmak için kullanılan kalınca sopa. 2-Ağır şeyleri kaldırmaya yarayan ağaç, kaldıraç) (Türkiye Kültür Portalı, 2025) ve Şavşat'ta ağaç manivela (küskü) (Polat, 2000:159) anlamında kullanılmaktadır. Basit kaldıraç anlamında kullanılan kuski/küski için Ordu ağzında aynı anlamda küskü, basanga, basarna (Ateş, 2015:90), Konya ve Karaman yöresinde pelek (Sevgi, 2015b:53) kelimeleri kullanılmaktadır. DS'de buradaki anlamına benzer şekilde (kaldıraç amacıyla kullanılan uzun demir ya da ağaç) çok farklı bölgelerde (Şavşat-Artvin dahil) kullanılmakta, ancak Artvin Merkez ve Yusufeli için bu anlamda bir kayıt bulunmamaktadır.
44	***Kutur***		Y	I	Yusufeli'de ormandaki ağaçların çapı ***kutur*** olarak da adlandırılmaktadır.

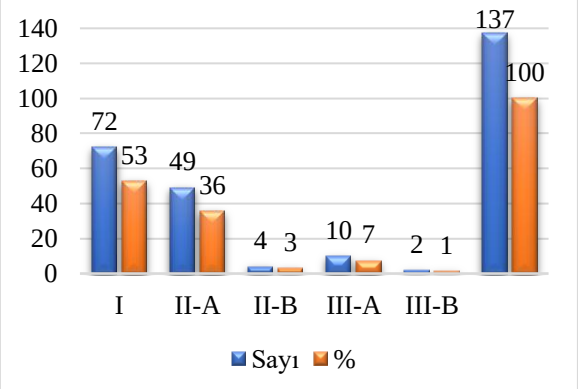
					DS'de ağaç çapı anlamında ***kutur*** kaydı bulunmamaktadır.
45	***Lolik***		Y	IIa	Yusufelide yuvarlak ağaç için ***lolik*** kelimesi kullanılmaktadır. Ahıska ağzında loliklenmek (Demiray, 2011:541; Bulut, 2017:13) ve Yusufeli Demirkent Köyü ağzında loliklan(mak) (Ertürk, 2015:211) kelimeleri yuvarlanmak anlamında kullanılmaktadır. Artvin'de ise loliklamah rulo biçiminde yuvarlamak olarak tanımlanmaktadır (Türkiye Kültür Portalı, 2025). DS'de Yusufeli için kayıtlı ***lolik*** belimesi bulunmamakla birlikte, lolik kelimesi yuvarlak odun anlamında kayıt altına (Şavşat-Artvin) alınmıştır.
46	***Meşa***		Y	IIIa	Yusufeli'de ***meşa*** orman için kullanılmaktadır. Ahıska ağzında ***meşa*** (Demiray, 2011:542), Erzurum ve ahalisinde meşe (Sevgi, 2015b:52), Şavşat'ta meşa (Yıldız, 2009), Yusufeli Demirkent ağzında meşa/meşa hem orman hem de *meşe ağacı* (Ertürk, 2015:212) anlamında kullanılmaktadır. DS'de ***meşa*** kelimesi Yusufeli için ormanla birlikte *meşe ağacı* için de kullanıldığı kayıt altına alınmıştır.
47	***Mikaf***		A ve Y	I	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***mikaf***, odun isitifi hacmini ölçmek için kullanılan ölçü birmi (ster) karşılığı olarak kullanılmaktadır. DS'de ***mikaf*** kayıt altına alınmamıştır.
48	***Mocar***		Y	I	Yusufeli'de yıkılmış kuru ağaç ***mocar*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de ***mocar*** kayıt altına alınmamıştır.
49	***Nakatura***		Y	I	Yusufeli'de çam, ardıç gibi ağaçların düzensiz dal parçaları ***nakatura*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de ***nakatura*** kayıt altına alınmamıştır.
50	***Neker***		A ve Y	IIa	Artvin ve Yusufeli'de hayvan yemi olarak kullanılan yapraklı meşe dalları ***neker*** olarak adlandırılmaktadır. Literatürde ***neker*** Artvin yöresinde kullanılan (Kışın hayvanlara yedirmek için *meşe ağacı*ndan kesilip saklanan yapraklı dallar) Gürcüce kökenli bir kelime olarak yer almaktadır (Güllüdağ, 2009:241; Bakhutashvili, 2016:32). Yine ***neker*** Yusufeli Demirkent Köyü ağzında (Ertürk, 2015:214) ve Şavşat yöresinde de (Polat, 2000:161; Yıldız, 2009) hayvan yemi anlamında kullanılmaktadır DS'de meşegillerden söğüt, kavak, karaağaç, pelit vb. ağaçların, kışın hayvanlara yedirilmek için saklanan yapraklı dalları şeklinde kayıt altına alınmış (Şavşat-Artvin) olsa da Artvin Merkez ve Yusufeli için kayıt bulunmamaktadır.
51	***Otur baltası***		Y	IIa	Yusufeli'de ağaçları yontmakta kullanılan geniş ağızlı balta ***otur baltası*** olarak adlandırılmaktadır. ***Otur baltası*** tabiri tahta yontmakta kullanılan geniş ağızlı balta karşılığı olarak Şavşat yöresinde de kullanılmaktadır (Yıldız, 2009). DS'de marangozların ağaç yontmakta kullandıkları yassı balta şeklinde kayıt altına alınmış (Ardanuç, Şavşat-Artvin) olup, Yusufeli için kayıt bulunmamaktadır.
52	***Pis***	*Reçine*	A	IIa	Artvin Merkez'de çam ya da diğer ağaçlardan elde edilen *reçine* ***pis*** olarak adlandırılır. ***Pis***e kıyasla daha yaygın kullanılan *reçinenin* karşılığı olarak, farklı bölgelerde çok sayıda farklı kelime kullanılmaktadır. Örneğin *reçine* anlamında akıtma (Dirmil), akma (Fethiye ve havalisi, Milas kazası ve civarın, Tefenni ve havalisi), çam pisi (Erzurum havalisi), akma ve çam sakızı (Tefenni ve havalisi), kükre (Muğla ve Köyceğiz havalisi), akma ve horkuç (Aziziye), sıyırmak (Gemerek İlçesinin Çepni ve Sızır Bucağı), yağıg/yağır (Çankırı havalisi) kullanılmaktadır (Sevgi, 2015b:41-56). Ordu yöresinde akunduruk/akındırık (Ateş, 2015:48-49) ve Trabzon'da ise akunduruk (Güneş, 2018:44) hem çam sakızı hem de *reçine* anlamında kullanılmaktadır. Yusufeli Demirkent Köyü ağzında ***pis*** buradaki *reçine* anlamıyla kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:217). DS'de ***pis***/püs çok farklı bölgelerde ağaçlardan sızan zamk anlamında kayıt altına alınmış, bu kayıtlar arasında Artvin için Şavşat, Ardanuç ve Yusufeli ilçeleri yer almasına rağmen Artvin Merkez bulunmamaktadır.
53	***Posta***		A	I	Artvin Merkez'de ormanda üretim yapılan bölme veya bölmecik ***posta*** olarak adlandırılır.

					DS'de Artvin Merkez için ***posta*** kaydı yer almamaktadır.
54	***Poşta***		Y	I	Yusufeli'de ***poşta*** kalas anlamında kullanılmaktadır. Erzurum havalisinde tomruğun biçilmesinden önce yanlarından alınan kapak tahtalarına poşta adı verildiği belirtilmektedir (Sevgi, 2015b:53). DS'de Yusufeli için ***poşta*** kaydı yer almamaktadır
55	***Purçin***		Y	I	Yusufeli'de ağaç dallarından yaprakları ayıklama işlemi ***purçin*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***purçin*** kaydı yer almamaktadır.
56	***Puses***		Y	I	Yusufeli'de ağacın kuruyan kısmı ***puses*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***puses*** kaydı yer almamaktadır.
57	***Roşa***		Y	I	Yusufeli'de ağacı biçmek için boyama işlemine ***roşa*** denir. DS'de Yusufeli için ***roşa*** kaydı yer almamaktadır.
58	***Saberav***		A	I	Artvin Merkez'de kalın, kesilmiş ve soyulmuş ağaca ***saberav*** adı verilir. DS'de Artvin Merkez için ***saberav*** kaydı yer almamaktadır.
59	***Sanağev alma***		Y	I	Yusufeli'de ormanda bedevra yapılacak ağacı belirlemek ağacın gövdesinde baltayla iki kertik açılarak 30-40 cm lik bir parçanın ağacın gövdesinden çıkarılması işlemine ***sanağev alma*** denir. DS'de Yusufeli için ***sanağev alma*** kaydı yer almamaktadır
60	***Sanekre***		A	I	Artvin Merkezde saf meşe ağaçlarından oluşan meşcereye ***sanakre*** denmektedir. DS'de Artvin Merkez için ***sanekre*** kaydı yer almamaktadır.
61	***Sapine***		Y	I	Yusufeli'de tomruğu döndürmek için kullanılan araç ***sapine*** olarak adlandırılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***sapine*** kaydı yer almamaktadır.
62	***Satar***		A ve Y	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de eğimli orman arazilerinde odunları kaydırmak için kullanılan kendiliğinden oluşmuş kanala (orman açıklığına) ***satar*** adı verilmektedir. Literatürde ***satar*** Şavşat yöresi ağzında dik yamaç anlamında kulanılmaktadır (Polat, 2000:162). Artvin yöresinde ormanda yüksek ve meyilli dere boğazı, vadi için kullanılan Gürcüce kökenli bir kelime olan ***satar*** (Güllüdağ, 2009:244; Bakhutashvili, 2016:33) Yusufeli Demirkent Köyü ağzında da benzer anlamda kullanılmaktadır (Ertürk, 2015:219). ***Satar*** DS'de ormanda odun yuvarlanan yer olarak kayıtlı (Şavşat-Artvin) olsa da Artvin Merkez ve Yusufeli için bir kayıt bulunmamaktadır.
63	***Sırıp***		Y	IIa	Yusufeli'de ince çubuk anlamında kullanılan ***sırıp,*** Şavşat'ta farklı yöresel adlandırmalarla ince çubuk anlamında "sinip/silip" şeklinde kullanılmaktadır (Torun, 2021:637). DS'de ***sırıp*** Yusufeli için kayıtlı olmasa da ince çubuk anlamında kayıt altına (Şavşat-Artvin) alınmıştır.
64	***Sinel***		Y	IIa	Yusufeli'de ***sinel*** bükülmüş çubuk anlamında kullanılmaktadır. Literatürde ***sinel*** ile aynı anlamda Gürcüce kökenli "çinol/şinel" kelimelerinin Artvin yöresinde kullanıldığı belirtilmektedir (Güllüdağ, 2009:242; Bakhutashvili, 2016:29; Türkiye Kültür Portalı, 2025). Şavşat'ta da ***sinel***, meşe veya kayın ağacından bükülerek yapılan ve demetleri bağlamada kullanılan ağaç çubuk anlamında kullanılmaktadır (Torun, 2021:637). Doğu Anadolu Bölgesi illeri ağızlarında yer alan ***sinel*** ile aynı anlamda "cinel ve zinel" kelimeleri de kullanılmaktadır (Tuğluk, 2022:89) DS'de Yusufeli için ***sinel*** kaydı bulunmamış olsa da farklı bir yöresel adlandırması olan "cinel" benzer anlamlı olarak (Yük hayvanlarına bağlamakta kullanılan halat şeklindeki yaş ağaçtan yapılmış bağ) kayıt altına (Ardahan-Kars) alınmıştır.
65	***Tangıç***		Y	I	***Tangıç*** Yusufeli'de fidan çapası anlamında kullanılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***tangıç*** kaydı bulunmamaktadır.
66	***Tapan***		A	IIa	Artvin Merkez'de sürülmüş tarlayı keseklerden arındırıp düzleten düz ağır tahta ya da ağaç parçası ***tapan*** olarak adlandırılmaktadır. Artvin Merkez'deki anlamıyla tapanın; Artvin ilinde (Türkiye Kültür Portalı, 2025), Ahıska ve Şavşat yörsi ağzında (Polat, 2000:164; Demiray, 2011:555), Ordu yöresinde (Ateş, 2015:491), Sivas, Adana, Osmaniye ağızlarında (Efe, 2012:762), Afyon, Tokat, Kars ve İçel illerinde (Öztürk

					ve Kaya, 2015:596) ve Doğu Anadolu Bölgesi ağızlarında (Tuğluk, 2022:73) kullanıldığı literatürde yer almaktadır. DS'de farklı anlamlarına da yer verilen tapanın Artvin Merkez'deki kullanımına benzer bir tanımla (tohum ekildikten sonra tarlayı düzeltmeye yarayan ağaç) pek çok farklı yöre için (Şavşat-Artvin dahil) kayıt altına alınmış olsa da Artvin Merkeze ait bir kayıt bulunmamaktadır.
67	***Tizi***		Y	I	Yusufeli'de küçük fidan ***tizi*** olarak adlandırılmaktadır. Literatürde ***tizi*** ile aynı özelliklere sahip fidanların "toru" olarak adlandırıldığı literatürde belirtilmektedir (Sevgi, 2015b:56). DS'de Yusufeli için tizi kaydına rastlanmamaktadır.
68	***Toki***		A	I	Artvin Merkez'de küçük kazma ***toki*** olarak adlandırılmaktadır. ***Toki*** Gürcüce kökenli Artvin'de kullanılan küçük kazma anlamındaki bir kelimedir (Güllüdağ, 2009:242; Bakhutashvili, 2016:33; Türkiye Kültür Portalı, 2025). DS'de Artvin Merkez için ***toki*** kaydına rastlanmamaktadır
69	***Tokkaç***		Y	IIa	Yusufeli'de kalın sopa için ***tokkaç*** kullanılmaktadır. Tokkaçın farklı bir yöresel adlandırması; tokaç/gobal olarak Ordu'da (Ateş, 2015:281), tokaç olarak Ankara yöresinde (Sevgi, 2015b:56) kullanılmaktadır. DS'de Yusufeli için ***tokkaç*** kaydı bulunmamaktadır.
70	***Trabzona yatmak***		A	I	***Trabzona yatmak*** ormanda istihsal çalışmaları sırasında işçiler tarafından tomruklar yuvarlatılırken kullanılan bir tabir olup, Trabzon üretimi kurşun lastik ayakkabı giyen işçilerin tomruğu sıkıştığı yerden ayakları ile çıkartmaya çalışmalarına verilen isimdir. DS'de ***Trabzona yatmak*** kaydı Artvin Merkez dahil herhangi bir bölge için bulunmamaktadır.
71	***Variyoz***		A ve Y	IIa	Artvin Merkez ve Yusufeli'de ***variyoz*** balyoz karşılığı olarak kullanılmaktadır. Variyoz Şavşat'ta da 10-15 kg ağırlığında çekiç anlamında kullanılmaktadır (Yıldız, 2009). Ordu'da variyozun farklı bir yöresel adlandırması olan varyoz "zomp, külük, tohmah, tokmak ve blyoz" kelimeleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır (Ateş, 2015:384-558). DS'de ***variyoz*** ile aynı anlamda varyoz farklı bölgeler için yer alsa da Artvin Merkez ve Yusufeli için kaydı bulunmamaktadır.
72	***Zavk***		Y	I	Yusufeli'de ***zavk*** sık, sert ve çalılık anlamına gelmektedir. DS'de Yusufeli dahil herhangi bir bölge için ***zavk*** kaydı bulunmamaktadır.

3.4. Ormanlar ve Ormancılıkla İlgili Terimlerinin Derleme Sözlüğünde Yer Alma Durumu

Araştırma kapsamında Artvin Merkez ve Yusufeli'de tespit edilenler arasında; 72 terimin (%52.6) DS'de hiç kaydı kaydı bulunmazken, 53 terim (%38.7) DS'de kayıtlı olmakla birlikte kayıtlı olduğu yerler arasında Artvin Merkez ve/veya Yusufeli yer almamaktadır. Bununla birlikte araştırma kapsamında tespit edilen sadece 12 terim (%8.8) Artvin Merkez ve/veya Yusufeli için DS'de kayıt altına alınmış olup, kayıtlı terimler bağlamında Yusufeli'nin Artvin Merkezden daha fazla kayıtlı terime sahip olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Terimlerin Derleme Sözlüğü'nde Yer Alma Durumuna Göre Dağılımı.

DS halkın hafızasında varolan ancak yazıya aktarılmamış sözcükleri anlamları ve kullanıldıkları yöreler itibariyle bir araya getiren kaynaklardır (Erdoğan, 2022b:73). Ancak Artvin

Merkez ve Yusufeli için bu araştırma kapsamında tepit edilen yöresel orman ve ormancılık terimlerinin çok cüzi bir kısmının DS'de kayıt altına alındığını göstermektedir. Bu ise araştırma bölgesi özelinde orman ve ormancılık terimlerine ilişkin güçlü bir sözlü kültür mevcudiyetine rağmen bunların kayıt altına alınmasında ciddi eksiklikler olduğunu göstermektedir. Bu bulgular Sevgi (2015b) tarafından yapılan ülke genelinde yürütülen yöresel ormancılık terimlerinin derlenmesi çalışmalarının tamamlanamamış olduğu tespitiyle örtüşmektedir. Mesleki iletişimde yanlış anlamalara ve bilgi aktarımı sorunlarına yol açabilecek bu durum (Sevgi, 2023; Sevgi ve Tecimen, 2008) yerelde ve ülke genelinde ormanların korunması, geliştirilmesi ve faydalanmaya konu edilmesi süreçleri ya da sürdürülebilir yönetimi açısından negatif etkiler doğurabilecektir.

3.5. Katılımcılar Tarafından En Fazla Tekrar Edilen Kelimeler

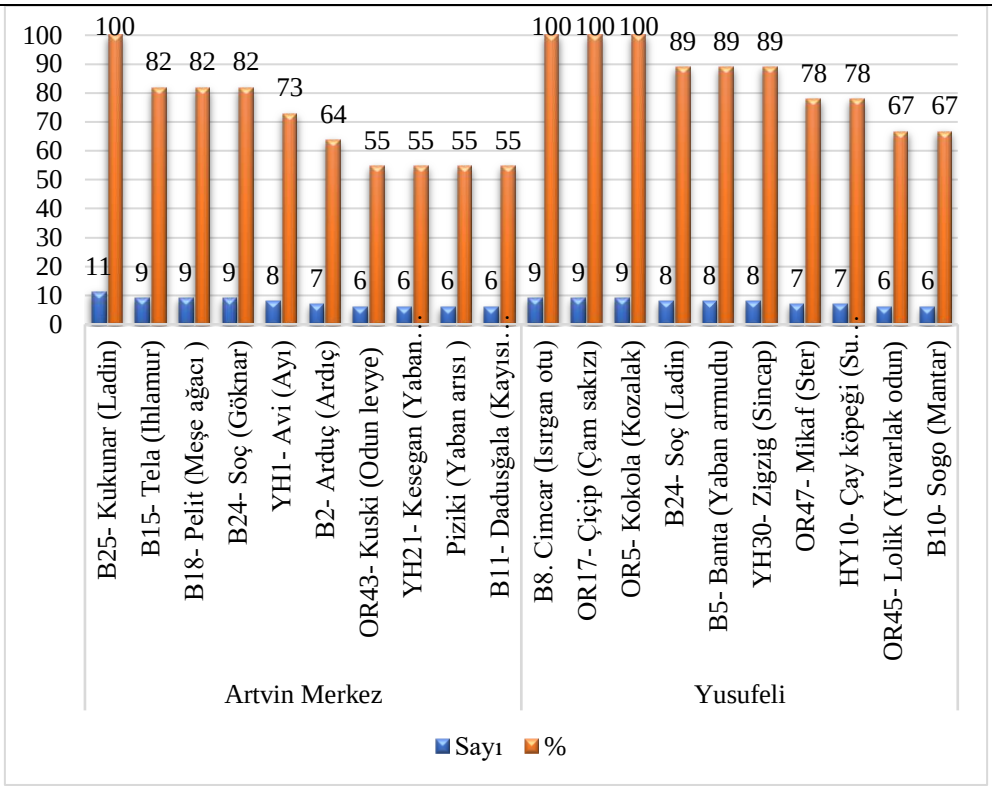
Her iki ilçedeki katılımcıların yarısından fazlası tarafından tekrarlanan terimlerin dağılımı Şekil 3'te yer almaktadır. Buna göre Artvin Merkez'de ***kukunar,*** Yusufeli'de ***cimcar, çiçip*** ve ***kokola*** terimleri katılımcıların tamamı tarafından dile getirilmiştir. Dolayısıyla bahse konu terimler yöre halkı tarafından en fazla bilinen ve kullanılan ormancılık terimleri olarak öne çıkmaktadır (Şekil3).

Terim sınıfları itibariyle katılımcılar tarafından en fazla tekrar edilen terimleri sırasıyla; bitki adları (10 adet), yaban hayvanı adları (5 adet) ile ormanlar ve ormancılıkla ilgili diğer terimler (5 adet) şeklindedir. Genel dağılıma benzer şekilde Artvin Merkez'de *kukunar, tela, pelit, soç* ağaç adlarının adlarının öne çıkması, Artvin ve civarındaki yoğun orman varlığı ve ağaç türü çeşitliliğinin yöresel terminolojiye yansıması olarak değerlendirilebilir. Nitekim Türkiye genelinde bitki adlarının farklı yöresel adlandırmalarının varlığı ile Artvin'i de içine alan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yayılış gösteren doğal ağaç türlerinin yöresel adlarındaki çeşitlilik de bunu desteklemektedir (Efe, 2012; Sevgi, 2015b). Yusufeli'de ise daha çok odun dışı orman ürünü olma özelliğinde olan *cimcar, çiçip, kokola* gibi terimlerin öne çıkması ise buradaki halkın geleneksel bilgileri doğrultusunda gıdadan sağlık sorunlarının tedavisine kadar bu ürünleri yoğun şekilde kullanmalarıyla ilişkili olabilir.

Katılımcılar tarafından en fazla tekrarlanan terimler arasında her iki ilçede de ortak olan ***soç*** kelimesi Artvin Merkez'de 9 ve Yusufeli'de ise 8 katılımcı tarafından tekrarlanmıştır. Ancak her iki ilçedeki katılımcılar tarafından öne çıkarılan ***soç*** teriminin yereldeki Türkçe karşılıklarının farklılık arz etmesi daha önce de ifade edildiği üzere ormancılık teşkilatı halk ilişkileri ile ormancılık uygulamaları bağlamında kavram karagaşası oluşturma potansiyeli doğurmaktadır.

4. Sonuçlar

Bu araştırma ile Türkiye'deki geleneksel ormancılık terim çalışmalarına katkı sağlamak amacıyla, Artvin ilinde yöre halkının kullandığı ormancılık terimlerinin bütüncül ve sistematik bir yaklaşımla ortaya konması hedeflenmiştir. Bu kapsamda yalnızca Artvin Merkez ve Yusufeli ilçelerinde 20 katılımcı ile görüşmeler yapılmış ve yöre halkının kullanımında olan 137 ormancılık terimi belirlenmiştir. Terimler; bitki adları (30), yaban hayvanı adları (35) ile ormanlar ve ormancılıkla ilgili diğer terimler (72) olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Bu terimler, kuşaktan kuşağa aktarılan sözlü kültürü ve geleneksel bilgi birikimini yansıtmaktadır. Bununla birlikte, çalışmanın iki ilçe ve sınırlı sayıda katılımcıyla yürütülmüş olması, Artvin yöresindeki geleneksel ormancılık terimlerinin aslında daha zengin olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle benzer araştırmaların Artvin'in diğer ilçelerini de kapsayacak şekilde genişletilmesi ve farklı katılımcı gruplarıyla tekrarlanması durumunda, tespit edilecek terim sayısının artması muhtemeldir.

Şekil 3. Terimlerin Katılımcılar Tarafından Tekrarlama Durumu.

Araştırmada dikkat çeken hususlardan biri Artvin Merkez ve Yusufeli gibi iki komşu ilçede dahi tespit edilen terimlerin söyleyiş ve anlamlarında gözlenen çeşitlilik ve zenginliktir. Örneğin, *ağaçkakan* için; Artvin'de ***kodavi***, Yusufeli'de ise ***godora (meşe horozu)*** terimi kullanıldığı belirlenmiş olsa da Artvin ilçelerinde ve köylerinde ilaveten kotova, bodovan, kodova/kodava, kodana, ağaç delen, dakdaka, mk'udi gibi kullanımların olduğu da literatürde görülmüştür. Yine araştırmada *soç*, *doruk*, *kukunar* gibi kelimelerde olduğu gibi **bazen** aynı terimle farklı türler ifade edilirken **bazen de** farklı terimlerle aynı türün temsil edilmesi durumlarıyla karşılaşılmıştır_(Çizelge 3). Coğrafya ile birlikte kültür ve ağız farklılıkları sonucu geleneksel ormancılık terimlerinde ortaya çıkan bu kültürel çeşitlilik ve zenginlik aynı zamanda ormancılık eğitim, uygulama ve araştırmalarında kavram kargaşası oluşturabilmektedir.

Bu anlamda geleneksel ormancılık terimleri konusu tizitilikle üzerinde durulması ve muhteviyatı itibariyle disiplinlerarası bir yaklaşımla (ormancılık bilimi ve dilbilimi) araştırılması gereken bir konudur. Özellikle halkla olan iletişimde kavram kargaşasının önlenmesi adına Türkiye'nin farklı bölgelerinde de geleneksel ormancılık terimlerinin bu araştırmada olduğu gibi kayıt altına alınması ve ormancılık eğitimine ve uygulamalarına entegre edilmesi düşünülmelidir. Bu bağlamda ön lisans ve/veya lisans düzeyindeki ormancılık eğitimi programlarının müfredatlarına geleneksel ormancılık terimlerinin ders olarak eklenmesi ya da bunlara mevcut derslerde yer verilmesi önem arz etmektedir.

Özellikle ormancılık uygulamalarında faydalanılmak üzere, ormancılık teşkilatında görev yapan ve bilhassa göreve yeni başlayan ya da bir şeflikte ilk defa görev yapacak ormancı teknik personelinin (orman işletme şefi, orman muhafaza memuru gibi) ormancılık mesleği ile ilgili geleneksel terimler hakkında bilgi ve aşinalığını arttırıcı tedbirler alınmalıdır. Bu bağlamda orman bölge müdürlükleri tarafından yöreye özgü ormancılık terimleri sözlükleri/dokümanları hazırlanması ve özellikle hizmet içi eğitimlerde yöresel terimlere ilişkin eğitimlere de yer verilmesi düşünülebilir.

Yine araştırma kapsamında tespit edilen terimler arasında; tığmela, koğo, toki, sinel, neker

vb. çok sayıda Gürcüce kökenli kelimenin varlığı da dikkat çekmektedir. Bu durum Artvin'in Gürcistan ile coğrafi yakınlığı ile birlikte yöre halkının tarihsel ve kültürel etkileşiminin kalıcı izleri olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla Anadolunun tarihi ve coğrafi konumu düşünüldüğünde bu araştırmada sunulan eş anlamlı kelimelerden anlaşılacağı üzere ülkemizin farklı bölgelerinde de kültürel etkileşim izlerine rastlamak mümkündür.

Geleneksel ormancılık terimleri sadece belli bir yöreye ait bir söz varlığı değil aynı zamanda yöre halkının ormanlar ve ormancılıkla olan etkileşimini yansıtan göstergelerdir. Dolayısıyla geleneksel ormancılık terimlerinin ortaya çıkması ve varlığını korumasında yöre halkının ormanlar ve ormancılık faaliyetleriyle olan çok yönlü ilişkisinin etkisi büyüktür. Bu ilişkinin izleri Türkiye'nin diğer bölgelerine benzer şekilde Artvin Merkez ve Yusufeli'de de görülmektedir. Nitekim, bazı bitkilerin yöre halkı tarafından ilaç yapımı ya da hastalıkların tedavisi, baharat, hayvan yemi, yapı malzemesi, boya, gıda vb. amaçlarla geniş bir yelpazede değerlendiriliyor olması ve insan-yaban hayatı etkileşimi (avcılık, yaban hayvanı zararları, yaban hayvanı gözlemciliği vb.) Artvin Merkez ve Yusufeli'de geleneksel bilginin ve yöresel terimlerin korunmasına katkı sağlamaktadır. Öte yandan ağırlıklı olarak odun ve odun dışı orman ürünleri üretimine ve faydalanmasına dayalı ormancılık faaliyetleri de araştırma bölgesi özelinde daha çok ormancılıktaki üretim işlerinde çalışanların kullandığı terimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bulgular geleneksel ormancılık terimlerinin önemli bir bölümünün DS'de hiç kaydının bulunmadığı, DS'de kayıtlı bulunanların da önemli bir kısmının Artvin Merkez ya da Yusufeli için değil ülkenin farklı bölgeleri için kayıtlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, araştırma alanının geleneksel sözvarlığının büyük kısmının sistematik biçimde belgelenmemiş olduğunu göstermektedir. Türkiye'nin birçok bölgesinde benzer şekilde yerel söz varlıklarının DS'ye yansıtılmasına ilişkin eksiklikler söz konusudur. Bu durum halk ağızlarından derlemeleri ihtiva eden çalışmaların temel veri kaynağı olarak görülen (Erdoğan, 2022a) DS'de sürekli güncelleme ihtiyacına da işaret etmektedir. Bu araştırmada olduğu gibi saha araştırmalarıyla elde edilen yöresel terimlerin DS'ye doğrudan eklenmesi mümkün olmasa da yayımlanan bilimsel makale, tez ve alan sözlükleri aracılığıyla bu terimler yazılı literatüre kazandırılabilmektedir. Artvin Merkez ve Yusufeli özelinde olduğu gibi ormancılık terminolojisine yönelik yapılacak sistematik saha araştırmaları, DS'nin güncellenmesine dolaylı fakat önemli katkılar sunma potansiyeline sahiptir. Bu bağlamda dijital ortamda yöntemi akademik ölçütler çerçevesinde belirlenmiş bir Geleneksel Ormancılık Terimleri Arşivi, terimlerin ilgili paydaşlar (bilim insanları, meslek mensupları ve yöre halkı) arasında paylaşılmasını kolaylaştıracak ve DS ile ilgili çalışmalara da önemli katkılar sunacaktır.

Sonuç olarak, Artvin yöresinde derlenen geleneksel ormancılık terimleri yalnızca bir söz varlığı çalışması değil; geleneksel bilgi, biyolojik çeşitlilik ve ormancılık meslek dilinin güçlendirilmesine yönelik çok yönlü bir kaynak ve korunmaya değer birer kültürel miras niteliği de taşımaktadır. Bu tür çalışmaların bölgesel düzeyde yaygınlaştırılması hem toplumsal hafızanın korunması hem de ormancılık biliminin terminolojik zenginliğinin artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

Kaynaklar

Acar, E., 2017. Sinop ve Yöresi ağızlarında hayvan adları. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1):29-43.

Akkavak Zurnacı, Y., 2019. Denizli İlinin Bazı İlçelerinin Etnobotanik Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman;Olcay Düşen, 234 sayfa, Denizli.

Akkoyun, T., 2009. Artvin İli Şavşat İlçesi Yavuzköy Köyü Özelinde Ahıska Türkleri Üzerine Sosyal Antropolojik Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Antropoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Zafer İlbars, 378 sayfa, Ankara.

Aksoy, N., 2012. Kızılağaç. http://www.bizimbitkiler.org.tr (Ziyaret tarihi: 30/09/2025).

Alagöz, Ş., 2023. Oruçlu, Sarıbudak ve Ballıüzüm (Artvin /Merkez) Köylerinde Etnobotanik Bir Çalışma, Artvin Çoruh Üniversitesi Fen

Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Özgür Eminağaoğlu, 144 sayfa, Artvin.

Alkayış, F., 2007. Türkiye Türkçesinde Bitki Adları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Mustafa Argunşah, 644 Sayfa, Kayseri.

Almak, D., 2006. Azerbaycan Türkçesindeki Arapça, Farsça Kelimelerin Fonetik Değişiklikleri (Türkiye Türkçesi İle Karşılaştırılması), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Ümit Tokatlı, 399 sayfa, Kayseri.

Altuntaş, A. F., 2019. Artvin ilinin Şavşat ilçesinde kullanılan hayvan adları üzerine bir deneme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Ö6(Kasım):37-52.

Ambarlı, H., Bilgin, C. C., 2008. Human–brown bear conflicts in Artvin, northeastern Turkey: Encounters, damage, and attitudes. *Ursus*, 19(2):146-153.

Arslangündoğdu, Z., 2013. Karatavuk'un yöresel isimleri. *Avrasya Terim Dergisi*, 1(1):30-39.

Arslangündoğdu, Z., 2021. Türkiye'de ağaçkakanların geleneksel isimleri. *Avrasya Terim Dergisi*, 9(3):59-70.

Arslangündoğdu, Z., Bacak, E., 2015. Türkçe kuş isimlendirilmesinde yabancı dil etkilerinin değerlendirilmesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(2):15-22.

Artvinli, T., 2013. *Yusufeli külliyâtı-2*. Yusufeli Belediyesi Yayınları, ISBN:978-605-86248-2-5, 1149 sayfa, İstanbul.

Ateş, M., 2015. Ordu Ağzı Sözlüğü, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Salim Küçük, 581 sayfa, Ordu.

Avcı, Ö. F., Canbolat, D., Kılıç, B., Demiralay, M., 2024. Artvin ili sınırlarında doğal olarak yetişen *Osmanthus decorus* (Oleaceae) Kasaplıgil türünün antioksidan özelliklerinin değerlendirilmesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 25(1):199-207.

Avşar, M. D., Ok, T., 2019a. Growth kelimesinin türkçe karşılığı için bir öneri ve bu karşılığın ormancılıkta kullanılması. *Turkish Journal of Forest Science*, 3(2):182-187.

Avşar, M. D., Ok, T., 2019b. Ormancılıktaki sprout teriminin türkçe karşılığı için bir öneri. *Turkish Journal of Forest Science,* 3(1):93-99.

Bakhutashvili, A., 2016. Gürcüceye Geçen Türkçe Kelimeler Üzerine Gürcistan'da Yapılan Çalışmalar. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Hülya Pilancı, 165 sayfa, Eskişehir.

Baytop, T., 2007. *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 512 s., Ankara.

Baytop, T., 2021. *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi: Geçmişte ve Bugün*, Ankara Nobel Tıp Kitabevleri, ISBN: 978-625-7146-86-9, 444 sayfa, Ankara:

Biray, N., 2014. Söz varlığımızda yılan. *Avrasya Terim Dergisi*, 2(1):25-49.

Bostan, B. P., 2024. Türk Dillerinde Sürüngen Adları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, Güz(41):215-240.

Bozkurt, A. E., Özkan, C. Z., Saraç, U. D., 2019. The floristic structure of the Artvin-Soğanlı Village (Turkey) and the traditional usage of these plant taxa in this region. *Biological Diversity and Conservation*, 12(2):109-118.

Bozkurt, Y., Yaltırık, F., Özdönmez, M., 1982. *Türkiye'de Orman Yan Ürünleri*. İÜ Orman Fakültesi Yayınları, İÜ Yayın No:2845, OF Yayın No:302, İstanbul.

Bulut, G.E., 2008. Bayramiç (Çanakkale) Yöresinde Etnobotanik Araştırmalar. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Farmasötik Botanik Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Danışman;Ertan Tuzlacı, 463 sayfa, İstanbul.

Bulut, S., 2017. Ahıska Bölgesi Türkleri Ağzından derleme sözlüğüne katkılar-I. *Asya Studies*, 2(2):9-16.

Bulut, S., 2022. Karabağ Ağzı'nda yer alan bitki adlandırmaları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(35):107-128.

Çakmak, C., 2024. Demirci Ağzından Derleme Sözlüğü'ne katkılar-2 (Hayvanlar). *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKLAD)*, 8(2):167-197.

Çınar, Ü., 2019. Türkçe Böcek Adları Turkish Entomonyms, Турецкие Энтомонимы. https://www.academia.edu/40885342/Turkish_insect_names_2019?utm_source=chatgpt.com (Ziyaret tarihi: 24/0/2025).

Çizgen Tan, S., Tuttu, G., Ursavaş, S., 2020. Ardıç kozalağının Türkiye'deki hasat miktarları ve etnobotanik kullanımı. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 91-98.

Davulcu, M., 2020. *Halk mimarisi terimleri sözlüğü*. Pegem Akademi Yaınları, 363 sayfa, Ankara:

Demiray, E., 2011. Ahıska Türkleri Ağzı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, Doktora Tezi, Danışman;Nevzat Özkan, 603 sayfa, Kayseri.

Doğan, A., Bulut, G., Tuzlacı, E. and Şenkardeş, İ., 2014. A review of edible plants on the Turkish Apiaceae species. *Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University*, *44*(2), 251-262.

Doğan, A., Tuzlacı, E., 2015. Tunceli'nin bazı yöresel bitki adları. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(2):23-33.

Duran, A. 2012. devesil. http://www.bizimbitkiler.org.tr (Ziyaret tarihi: 29/09/2025).

Efe, K., 2012. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Bitki ve Hayvan İsimleri. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, Doktara Tezi, Danışman; Ahmet Bican Ercilasun, 1154 sayfa, Ankara.

Efe, K., 2017. Türkiye Türkçesi Ağızlarında renklerine göre hayvan isimleri. *Diyalektolog-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, (15):65-81.

Efe, K., 2018a. Naming of Animal Types in the Old Turkish Period. *International Journal of Languages' Education and Teaching,* 6(4):329-352.

Efe, K., 2018b. Bitki ve hayvan isimleri sözlüklerinin hazırlanmasında çok şekillilik ve eş seslilik. *Türük Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(14):167-183.

Eker, İ., Vural, M., Aslan, S., 2015. Ankara İli'nin damarlı bitki çeşitliliği ve korumada öncelikli taksonları, *Bağbahçe Bilim Dergisi*, 2(3):57-114.

Ekim, T., 2012. sumak. http://www.bizimbitkiler.org.tr (Ziyaret tarihi: 29/09/2025).

Ekşi, M., Akdağ, S., 2017. Antalya Kumluca'nın geleneksel yaşam terimleri ve kültürel peyzaj açısından değerlendirilmesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 5(2):40-51.

Erdoğan, S., 2022a. Türkiye'de "derleme sözlüğü" ile ilgili yapılan çalışmalar üzerine bir bibliyografya denemesi (1990-2021). *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 212-227.

Erdoğan, S., 2022b. Derleme sözlüğü'ne katkılar başlıklı çalışmalar üzerine bir değerlendirme. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 9(33):72-83.

Ermeydan, M., Ermeydan, N. ve Bekaroğlu, G., 2011. *Bitki bilgisi.* https://yesil.istanbul/Content/publications/09.pdf (Ziyaret tarihi: 03/02/20226)

Eroğlu, M., 2002. Türkiye'de Su Samuru Yaşam Alanlarının Durumu ve Koruma Gereksinimleri. Su Samurunun Türkiye'deki Durumu II. Sempozyumu, 21 - 22 Eylül 2002, Cilt.1, sayfa 21-29, Antalya, Türkiye,

Erşen Bak, F., Çifci, K., 2022. Artvin'in merkez köylerindeki bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 23(2): 50-62.

Erşen Bak, F., Çifci, K. 2020. Artvin'in merkez köylerinde bazı tıbbi bitkilerin yöresel kullanımları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 21(2):318-329.

Ertürk, H., 2015. Artvin İli Yusufeli İlçesi Demirkent (Erkinis) Köyü Ağzı, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, Yükse Lisans Tezi, Danışman; Fatma Şahan Güney, 313 sayfa, Muğla.

Göçmen, D., Mazlum, D., 2011. Artvin-Şavşat kırsal mimarisinin özgün bir örneği: Zurabet evi. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (9):49-76.

Göde H.A., Çelik Kan, A., 2024. Geleneksel Artvin yemeklerinin işlevsel kuram kapsamında incelenmesi. Sayfalar:11-17, M. Erol (Ed.), *Halk gastronomisi-2* içinde. PA Paradigma Akademi Yayınları.

Göktürk, T., Artvinli, T. ve Bucak, F., 2008. Artvin kuş faunası, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi,* 9 (1-2):33-43.

Görgün, H. V., Ünsal, Ö., 2016. Prof. Dr. Adnan Berkel'in Kereste Endüstrisi Ders Notunda Terim Kullanımının İncelenmesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 4(1), 15-28.

Güllüdağ, N. 2009. Artvin Ağzındaki Gürcüce Kelimeler, 1. Uluslar Arası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildiriler Kitabı, s. 247-259, Ankara.

Güner, A., 2012. *Osmanthus*. http://www.bizimbitkiler.org.tr (Ziyaret tarihi: 26/09/2025).

Güner, A., Aslan, S., Babaç, M. T., Vural, M., Ekim, T., 2012. *Türkiye bitkileri listesi (damarlı bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi. İstanbul, Turkey, 1-1290.

Güneş, B., 2018. Derleme Sözlüğü'ne Göre Trabzon, Rize ve Artvin İllerine Ait Bitki Adlarının Kavram Düzeyi. *Journal of International Social Research*, 11(56):39-49.

Güzel, F., Kara K., 2019. Artvin ili, Şavşat ilçesi, Yukarı Koyunlu (Süles) köyünden Derleme Sözlüğü'ne katkılar. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1):37-52.

Haşimi, A., Demir, M., 2022. Hatay Sofular Köyü Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar I. *Asya StudiesAcademic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 6(21):147-162.

Karacaoğlan, Ç., 2018. Evliya Çelebi'nin Seyahatname'sinde Yer Alan Bitki Adları. Hacettep Üniversitesi Türkiyat Ataştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tufan Gündüz, 186 sayfa, Ankara.

Kavgacı, A., Tolunay, D., Sevgi, O., Tutmaz, V., 2023. Orman Yangınları Terminolojisi. Sayfalar:2-20, Şu eserde: Kavgacı, A., Başaran, M. (Editörler) *Orman Yangınları*. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara

Kemaloğlu, M., 2013. Cebrayil-Büyük Mercanlı Sosyal Hayatından Örnekler: Azerbaycan-Karabağ Bölgesi. *Journal of History, Culture & Art Research/Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(3):39-89.

Kendir, G., Güvenç, A., 2010. Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy*, (1):49-80.

Kılıç, E., Yılmaz, M., 2019. Osmanlı Döneminde yayınlanan ormancılıkla ilgili ilk eserlerde geçen bazı terimler ve önemi, *Avrasya Terim Dergisi*, 7(1):10-17.

Koraş, H., 2002. Derleme Sözlüğü'ne ilaveler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (12):171.

Korkut, G., 2020. Türkçe Sözlük'teki Türkçe kökenli kuş adlarının ad bilimi açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (50):205-227.

Koruk, Ö., 2019. Yusufeli Ağzı. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Ümit Hunutlu, 324 sayfa, Rize.

Köysal, A., Altundağ Çakır, E., 2020. Gölyaka İlçesinde (Düzce) yerel halk tarafından kullanılan bitkilerin yöresel isimleri, *Avrasya Terim Dergisi*, 8(2),:70-78.

Küçükay Aktaş, T., 2019. Artvin Merkez Köylerinde Halk Hekimliği Uygulamaları (Derleme, İnceleme, Tasnif), Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Sedat Bahadır, 156 sayfa, Artvin.

Kültür, Ş., 2007. Medicinal plants used in Kırklareli province (Turkey). *Journal of ethnopharmacology*, 111(2):341-364.

Macit, M.G., Köse, Y.B., 2015. Medicinal plants used for folk medicine in Oltu (Erzurum/Turkey). *Biological Diversity and Conservation*, 8(2), 74-80.

Neu, W., Arslangündoğdu, Z., 2024. Türkçe hayvan isimleri [Kuşlar, sürüngenler, deniz balıkları](Türkische Tiernamen). *Avrasya Terim Dergisi*, 12(1):23-31.

Oğan, Y., Özkaya, F. D., 2021. *Gastro Artvin*. Nobel Bilimsel Eserler, ISBN: 978-625-7492-68-3, 136 sayfa. .

Oğurlu, İ., 1997. Dağ Horozu (*Lyrurus mlokosiewiczi* (Tackanowski)) nun Türkiye'deki yayılışı ve Sivrikaya'da (Rize-İkizdere) bir Gözlem. *Tr. J. of Zoology*, 21(1):79-83.

Okan, T., Köse, C., 2022. Türkiye'de bölgesel farklılıklar kapsamında kestaneye dayalı faydalanmanın sosyoekonomik boyutu. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 24(3):591-608.

Okan, T., Köse, C., Aksoy, E. B., Köse, N., Wall, J., 2017. Türkiye'de kestane (*Castanea sativa* Mill.) ve kullanımı üzerine geleneksel terimler. *Avrasya Terim Dergisi*, 5(1):19-27.

Orhan, F., 2015. *Şavşat'ın Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası*. Şavşat Belediyesi Yayını, ISBN:978-605-84244-0-1, 371 sayfa, Şavşat.

Orhan, F., Zaman, S., Çavuş, A., 2019. Artvin ilindeki geleneksel kırsal mesken mimarisine bir örnek: ahşap yığma evler. In: 1st İstanbul International Geography Congress Proceedings. University Press. https://doi. org/10.26650/PB/PS12 (Vol. 42). İstanbul.

Öymen, T., 2010. *Yaban Hayatı Bilgisi*, İÜ OF Yayın No:494, ISBN:978-975-404-859-9, 391 sayfa, İstanbul.

Özdemir, M., Ş. F. Arslanoğlu and Ö. S. Sert., 2019. Anadolu coğrafyasında yayılış gösteren Sambucus nigra ve Sambucus ebulus'un tıbbi bitki olarak önemi. *Agromedya, Haziran-Temmuz* (2019): 58-62.

Özden, M., 2019. Dîvânü Lügâti't-Türk'te bulunan hayvan adlarının derleme sözlüğündeki izleri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2):1479-1502.

Özden, M., 2020. Eski Oğuz Türkçesinde kullanılan hayvan adlarının Türkiye Türkçesi ağızlarındaki durumları. *Türük: International Language Literature & Folklore Researches Journal/Uluslararası Dil Edebiyat Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, *8*(20):44-74.

Özezen, M. Y., 2021. Türkçede Hayvan Adları 1: Türkçe Sözlük'teki temel sözlükbirimler bağlamında Türkçenin hayvan evreni. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, *7*(4):1439-1475.

Özhatay, N., Akalın, E., Genç, G. E., Kültür, Ş., 2009. Ethnomedicinal uses of the wild vascular plants from European Turkey (Turkish Thrace). In: IV Balkan Botanical Congress, pp. 613-623, Sofia.

Özkan, Ç., 2024. Kaz dağları bölgesinde yetişen yenilebilir mantar çeşitleri ve gastronomi turizmi açısından önemi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(1):43-54.

Özkan, İ.E., 2007. Ardanuç Ağzı ile Divanu Lügat-it-Türk ve Derleme Sözlüğü arasında bir karşılaştıma denemesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2007/2):211-220.

Özkan, N., Akıl, U., 2024. 18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi hayvan adları üzerine inceleme. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (14):584-642.

Özmen, M., 2025. Zeytinlik Orman İşletme Şefliğine (Artvin) Bağlı Köylerdeki Bazı Bitkilerin Yöresel Kullanımları, AÇÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Funda Erşen Bak, 114 sayfa, Artvin.

Öztürk, A. Sağlam, B., 2007. *Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Orman Koruma Faaliyetlerinde Etkinliğin Artırılması Amacıyla Orman Köylülerinin Görüşlerini Dikkate Alan Katılımcı Bir Yaklaşım*, Artvin Orman Bölge Müdürlüğü Yayınları, Yayın No:8, 25 s., Artvin.

Öztürk, E., Kaya, F., 2015. Anadolu ağızlarında tarımla ilgili kelimeler üzerine. *Tarih Okulu Dergisi*, 8(XXIV):575-606.

Pekşen, A., Kaplan, M., 2017. Ordu ilinin ekonomik öneme sahip yenilebilen doğa mantarları. *Akademik Ziraat Dergisi*, 6(Özel sayı):335-342.

Pilav, S., 2008. Terim sorunu ve eğitim öğretimde terimlerin yeri ve önemi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 267-276.

Polat, B., Sevgi, O., 2019. Bazı ekoloji terimlerinin kamuoyu tarafından bilinme düzeylerinin analizi. *Avrasya Terim Dergisi*, 7(2):35-36.

Polat, F., 2000. Şavşat ve Yöresi Ağızları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Metin Karaörs, 198 sayfa, Kayseri.

Sağlam, B., Aybar, M., Yılmaz, F. N., 2021. Orman yangınlarının kuzugöbeği mantarının (morchella spp.) çoğalması üzerine etkilerinin araştırılması: Giresun, Alucra örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 7(2): 204-212.

Sağlam, B., Mıhlı, A., Bucak, F., 2010. Artvin'de Ayı Zararları ve Sebepleri Üzerine Bir Araştırma. III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, 20-22 Mayıs 2010, Cilt: III, Sayfalar:1233-1241, Artvin.

Sarı, A. O., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A. ve Şenol, S. G., 2010. Ege ve Güney Marmara bölgelerinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 20(2):1-21.

Sarıbaş, M., 2016. Ormancılık terimleri sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları, ISBN:978-975-15-3199-2, 676 sayfa, Ankara.

Sevgi, E., Kızılarslan Hançer, Ç., Akkaya, M., Altundağ Çakır, E., 2018. Biga'da (Çanakkale) geleneksel kullanımı olan bitkilerin yöresel adları ve adlandırma yaklaşımları. *Avrasya Terim Dergisi*, 6(1):35–47.

Sevgi, E., Akkemik, Ü., 2022. Ege Bölgesinde geleneksel kullanımı olan ağaç türlerinin yöresel adları. *Avrasya Terim Dergisi*, 10(3):93-105.

Sevgi, O., 2015a. Terim kaynakçasına katkılar: Ormancılık bilimleri terim sözlük ve makaleleri. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(1):47-50.

Sevgi, O., 2015b. Yerli ormancılık terimleri çalışması. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(2):34-57.

Sevgi, O., 2016. Ormancılık'ta terim çalışmalarının şeceresi, *Avrasya Terim Dergisi*, 4(1):46-56.

Sevgi, O., 2023. *Ormancılık Terimbilimi*. İÜC Yayınevi, E-ISBN: 978-605-7880-27-7, 148 sayfa, İstanbul.

Sevgi, O., Akkemik, Ü., 2014. Türkiye bitkileri listesi (Damarlı bitkiler) adlı eserin bilgi kaynağı ve terim yaklaşımı üzerine bir değerlendirme. *Avrasya Terim Dergisi*, 2 (1):50-67.

Sevgi, O., Tecimen, H.B., 2008. Ormancılık Bilimleri'nde terim çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, 58 (1):1-8.

Sır Dündar, A. N., 2021. Kütahya ve Yöresi Ağızları söz varlığında hayvan adları üzerine bir inceleme. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi- Journal of Turkish Researches Institute*, 71:15-47.

Surat, H., 2016. Artvin ilinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *Karadeniz Araştırmaları*, 13(52):139-158.

Surat, H., 2020. Artvin'de doğal olarak yetişen bazı tıbbi-aromatik ve ekonomik değere sahip odunsu bitkilerin peyzaj mimarlığında kullanım alanlarının değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 13(74):240-248.

Surat, H., Yılmaz, H., Surat, B., 2015. Yusufeli ve yakın çevresinin ekoturizm kullanım potansiyeli üzerine bir araştırma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(34):61-88.

Şahin, İ., 2016. Filoloji ve botanik alanlarının kavşağında yerel fitonimler (bitkiadları) meselesi. *Journal of Turkish Research Institute*, (56):775-791.

Taşkın, H., Büyükalaca, S., 2012b. Kuzu Göbeği (Morchella) Mantarı. *Bahçe*, 41(1), 25-36.

Taşkın, H., Büyüklaca, S., 2012a. Kuzugöbeği mantarı (Morchella spp.)'nın Türkiye'deki bölgesel yayılımı. *alatarım*, 11 (1):19-24.

TDK, 2025. Türk Dil Kurumu Sözlükleri, https://sozluk.gov.tr (Ziyaret tarihi:20/10/2025).

Tekin, F., Cantürk, S., 2019. Giresun ve Yöresi Söz Varlığında hayvan ve hayvancılık kavram alanı. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(3):451-467.

Terzioğlu, S., Coşkunçelebi, K., 2021. Medicinal plants of northeast Anatolia. Pages 275-337, Editörler: Münir Öztürk, Volkan Altay, Recep Efe, ISBN: 978-3-030-59927-0, *Biodiversity, Conservation and Sustainability in Asia: Volume 1: Prospects and Challenges in West Asia and Caucasus*. Cham: Springer International Publishing.

Torun, H., 2021. Artvin Şavşat Ağzından Derlemeler, Editör: Armağan Aydın, *Artvin Kültür Sanat Ustaları Şiir ve Deyişmeler Antolojisi 2* içinde, Koru Yayınları.

Tosun, T., 2025. Derleme Sözlüğü Veri Tabanında Meslek ve Ünvan Adları, Uşak Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüsek Lisans Tezi, Danışman; Özgür Ay, 199 sayfa, Uşak.

Tufanoğlu, G. Ç., Filiz, Z., 2020. *Maviyemiş Bahçe Tesisi Projesi Fizibilite Raporu ve Yatırımcı Rehberi*. Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.

Tuğluk, M. E., 2022. Doğu Anadolu Bölgesi İlleri Ağızlarında yer alan tarım ve hayvancılıkla ilgili araç gereç adları üzerine tematik bir sınıflandırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24):65-95.

TÜİK, 2023. Ormancılık İstatistikleri 2023, ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler (Ziyaret tarihi: 25/06/2025).

Türkiye Kültür Portalı, 2025. Artvin, https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/artvin/genelbilgiler (Ziyaret tarihi: 31/10/2025)

URL-1. https://en.wikipedia.org/wiki/Artvin_District?ysclid=ml68lg94de883436325 (Ziyaret Tarihi: 13/06/2025).

URL-2. https://www.ogm.gov.tr/artvinobm/ormanlarimiz/orman-varligi (Ziyaret Tarihi: 25/06/2025).

URL-3. https://sozluk.gov.tr/?/nemf (Ziyaret Tarihi: 06/10/2025).

URL-4. https://kabsis.sdu.edu.tr/belgeler/agaclar/Pyrus_elaeagrifolia_Pall.pdf (Ziyaret Tarihi: 23/09/2025).

URL-5. https://powo.science.kew.org/taxon/urn:lsid:ipni.org:names:164505-1/general-information (Ziyaret Tarihi: 23/09/2025).

URL-6. https://tvk.csb.gov.tr/su-samuru-tur-izleme-projesi-i-84114 (Ziyaret Tarihi: 20/10/2025).

Uysal, G., 2008. Köyceğiz (Muğla) ilçesinin etnobotaniği. Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Biyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman; Çiğdem Görk, 244 sayfa, Muğla.

Uysal, İ. N., 2019. Hayvan Adları Örneğinde Karaman ili Ağız Sözlüğü Üzerine Bir Deneme. Safyalar:207-214, Editörler: Hüseyin Muşmal, Erol Yüksel, Mehmet Ali Kapar, *Karaman Araştırmaları II*, ISBN: 978-605-7600-88-2 , 707 sayfa, Konya.

Vardar, B., 1998. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, ABC Kitabevi.

Varol, Ö, Ulema, Ş., 2025. Türk Mutfağının geleneksel çorbaları: Yusufeli örneği. *Anadolu Üniversitesi Mesleki Eğitim ve Uygulama Dergisi*, 4(1), 24-43.

Yavaş, G., 2016. İç Anadolu Bölgesi Ağızlarında Ev, Mutfak, Tarım ve Hayvancılık Terimleri Sözlüğü. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Danışman;Cemil Gülseren, 313 sayfa, İstanbul.

Yayın, N., 2016. Köknar terimi üzerine. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 1(1): 72-75.

Yıldırımlı, S., 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği. Kebikeç Dergisi, 17, ss: 175-193.

Yıldız, N., 2009. Güney Kafkasya Türkçesi Sözlüğü, https://verhunal.blogspot.com/2015/07/guney-kafkasya-turkcesi-sozlugu.html?utm_source=chatgpt.com (Ziyaret tarihi: 27/10/2025).

Yıldız, Y., 2021a. Bitki adlarında eş anlamlılık ve ters anlamlılık. *Turkuaz Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, *2*(1): 78-99.

Yıldız, Y., 2021b. Bitki adlarında çok anlamlılık. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys* (TULLIS), 6(1):66-92.